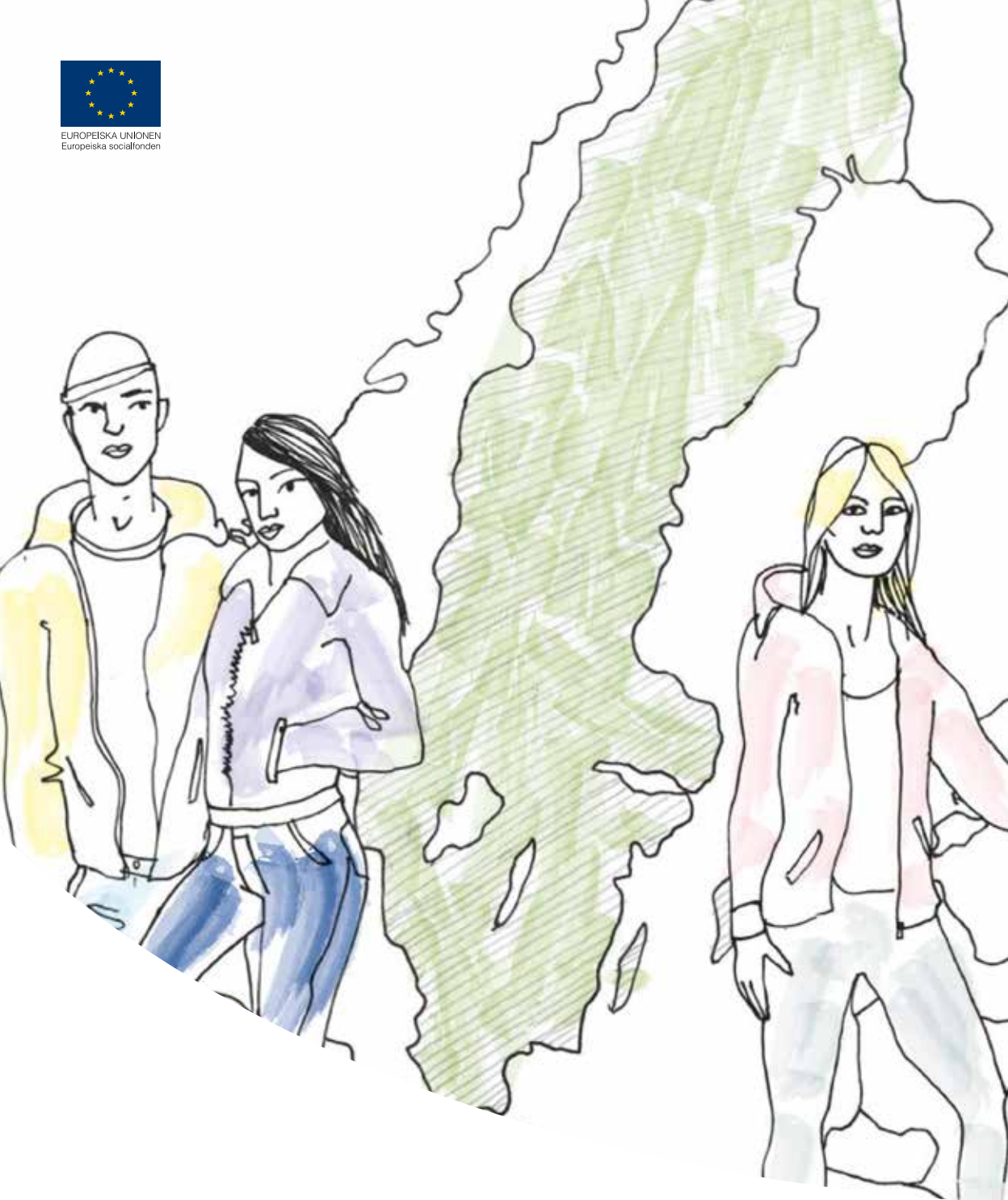

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Studieavbrott

EN FRÅGA MED KONSEKVENSER
LÅNGT UTANFÖR KLASSRUMMET

Plug In 2.0

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Studieavbrott

EN FRÅGA MED KONSEKVENSER
LÅNGT UTANFÖR KLASSRUMMET

Upplysningar om innehållet:
Gunnar Anderzon, gunnar.anderzon@skl.se
Lovisa Fransson, lovisa.fransson@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2018
ISBN: 978-91-7585-685-8
Text: Lovisa Fransson
Illustrationer: Maria Lindroos
Produktion: Advant Produktionsbyrå
Tryck: Åtta.45, 2018

Förord

Under de två första veckorna juni är det varje år examenstider i landets alla skolor. Men långt ifrån alla av de ungdomar som lämnar årskurs nio i grundskolan eller årskurs tre i gymnasiet kommer att ha fullständiga betyg på avslutningsdagen. Nästan en femtedel av eleverna i grundskolan saknar behörighet till gymnasiet och omkring en tredjedel av gymnasieleverna fullföljer inte sina studier, ens inom fem år.

SKL har sedan 2012 med stöd av Europeiska socialfonden drivit Plug In-projektet tillsammans med åtta regioner. I detta, Sveriges största samverkansprojekt för att minska andelen studieavbrott, har ett målmedvetet utvecklingsarbete bedrivits i över 70 kommuner. Många deltagande skolor har nått fina resultat i form av fler behöriga till gymnasiet och lägre andel studieavbrott. Men än viktigare, så har projektet Plug In bidragit till att sätta studieavbrottfrågan på agendan. Projektet har genererat ny kunskap och producerat handfasta, långsiktiga och professionella tillvägagångssätt för att få unga att fullfölja sina studier. Detta behöver vidareutvecklas och implementeras, så att främja närvaro och motverka studieavbrott blir en självklar del av det systematiska kvalitetsarbetet i alla landets grund- och gymnasieskolor.

SKL kommer att ta till vara på erfarenheterna och samla den kunskap som byggts upp under Plug In-tiden för att möta fortsatta behov och stärka det viktiga lokala arbetet med att förebygga studieavbrott och verka för skolnärvaro.

Stockholm i juni 2018

Vesna Jovic

Vd

Sveriges Kommuner och Landsting

Innehåll

- 6 Sammanfattning

- 9 Kapitel 1. Bakgrund
- 10 Fler unga som fullföljer gymnasieskolan ger många vinster
- 11 Skolans struktur och arbetssätt har betydelse för studieavbrott
- 12 Rapportens upplägg

- 15 Kapitel 2. Plug In 2.0 – Sveriges största samverkansprojekt för att motverka studieavbrott
- 16 Övergripande syfte och målsättningar
- 17 Plug In 2.0:s struktur
- 18 Projektets huvudprocesser
- 23 Plug In 2.0:s genomförande och arbetssätt
- 25 Plug In 2.0:s målgrupp

- 29 Kapitel 3. Utveckling på organisationsnivå
- 30 Förebyggande arbete på flera nivåer motverkar studieavbrott
- 32 Typfall konkretiserar det lokala utvecklingsarbetet
- 36 Plug In 2.0 har lett till många framsteg

- 41 Kapitel 4. Utveckling på individnivå
- 41 Deltagarnas bild av Plug In 2.0
- 46 Grund för fortsatt utveckling
- 48 Elever med låg närvaro har ökat sin närvaro markant
- 50 Aktiva studieavbrott skulle ha varit vanligare för gruppen utan projektet
- 54 Ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret har gjort tydliga framsteg
- 56 Utveckling betyg och behörighet

- 59 Kapitel 5. Arbetet på nationell nivå
- 59 Flernivåstyrning
- 61 Kunskapsförmedling
- 63 Kunskapsuppbyggnad

- 65 Kapitel 6. Kunskapscentrum med samlat grepp leder till långsiktig framgång

- 68 Referenser

Sammanfattning

Plug In 2.0 har varit ett omfattande projekt för att motverka studieavbrott i gymnasieskolan. Arbetet har bedrivits i 59 kommuner i åtta regioner. I projektet har lokal, regional och nationell nivå varit tätt sammankopplade. Plug In 2.0 har gjort skillnad för deltagare, bidragit till verksamhetsutveckling och nationell påverkan.

Projektet har riktat sig till tre målgrupper: unga som har eller riskerar att avbryta sina studier samt nyanlända, med en övergripande målsättning om att höja kvaliteten i gymnasieskolan för att få fler att slutföra gymnasieskolan.

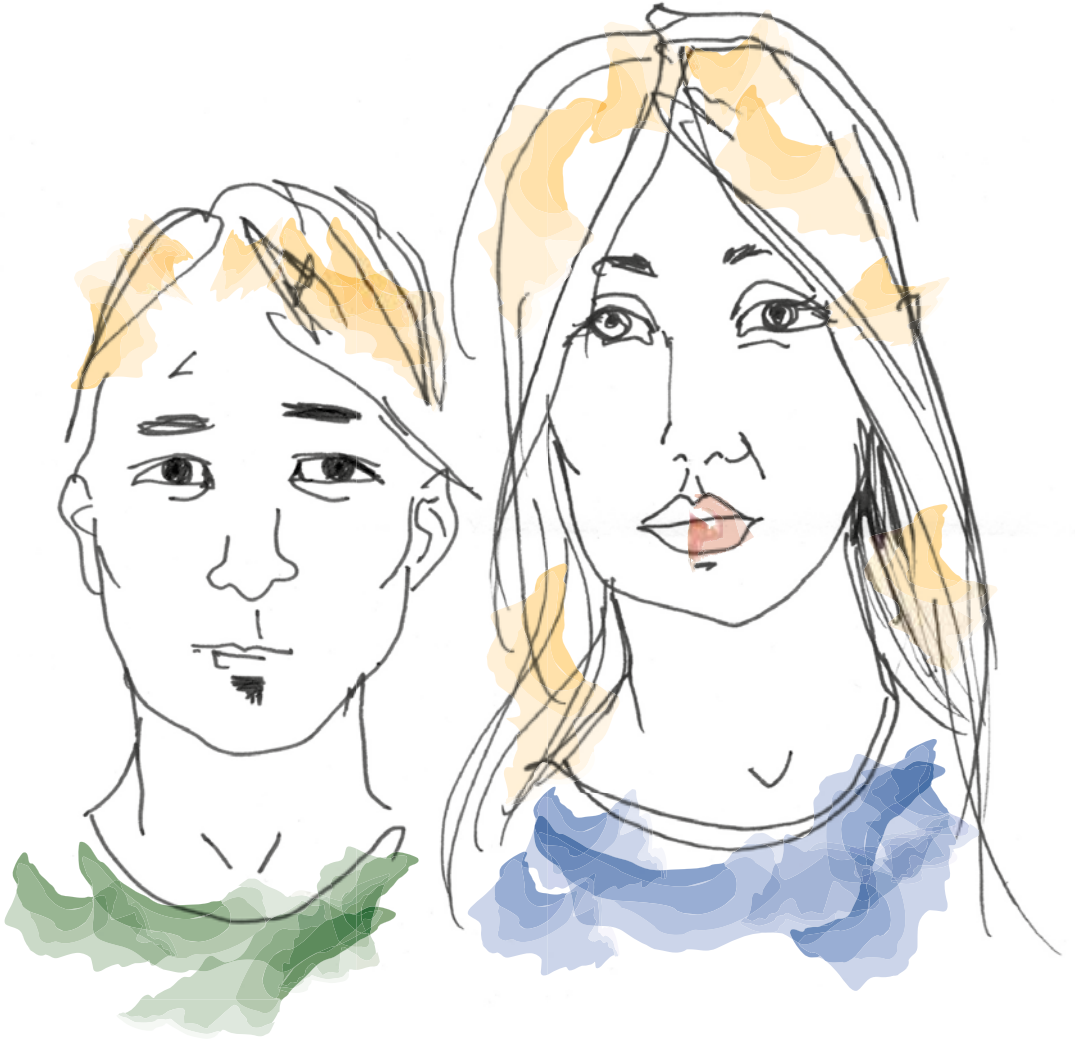
Många deltagare har gjort framsteg under tiden i Plug In 2.0. Deltagare med låg närvaro har ökat sin närvaro avsevärt. Närvaroutvecklingen varierar bland projektdeltagarna, där vissa deltagare har ökat sin närvaro, medan den har sjunkit för andra. Studieavbrotten är relativt få med tanke på projektdeltagarnas behov och förutsättningar. Andelen studieavbrott antas ha varit större för gruppen utan Plug In 2.0. Många deltagare inom det kommunala aktivitetsansvaret har gått från sysslolöshet till arbete och studier. Andelen utan sysselsättning har minskat från 64 procent före medverkan i Plug In 2.0 till 10 procent efter projektinsatsen. Flera av deltagarna i Plug In 2.0 har en lång väg till en gymnasieexamen. Under projekttiden har deras utveckling snarare handlat om förbättrade förutsättningar och framsteg än om fullföljda gymnasiestudier. Många deltagare har fått ökad framtidstro och ökat välbefinnande.

Plug In 2.0 har bedrivits som ett nationellt sammanhållet projekt med en hög grad av lokal frihet. Inom ramen för projektet har kommunerna haft stora möjligheter att bedriva utvecklingsarbete utifrån lokala behov och förutsättningar. Det har inneburit att insatserna i de lokala projekten har spänt över ett stort område med olika lokala målsättningar. Plug In 2.0:s lokala projekt har både arbetat strukturellt med metodutveckling och direkt med målgruppen, såväl i skolan som i andra kommunala verksamheter.

Plug In 2.0:s gemensamma ramverk har bestått av fem framgångsfaktorer som funnits som grund för arbetet.

Hela projektet har haft ett omfattande kontinuerligt stöd från regionala projektledare, den metodstödande funktionen PlugInnovation och central projektledning på SKL. Ekonomiska och administrativa ramar i form av budget, krav på uppföljning, återrapportering och tidsramar har också varit gemensamma komponenter i projektet.

Kommunernas lokala projekt har varit en kunskapsbas för metodutveckling och PlugInnovation har varit en motor i arbetet med att ta fram ny kunskap och forskning inom området. Denna unika konstruktion har inneburit att det har funnits en tydlig länk mellan lokalt och regionalt utvecklingsarbete, kunskapsbyggnad och nationellt påverkansarbete.

Bakgrund

Fullföljda gymnasiestudier är avgörande för individers framtida möjligheter och har stor betydelse för att alla ska kunna nå sin fulla potential. Ändå har inte drygt en tredjedel av eleverna en fullständig gymnasieexamen inom tre år. Andelen har varit ungefär lika stor under lång tid.¹ De flesta elever börjar en gymnasieutbildning, och många gör studieavbrott först i årskurs 3. Det finns även elever som gör tidiga studieavbrott och lämnar gymnasieskolan redan efter det första eller andra året.² Varje år lämnar därutöver 14 000–15 000 elever gymnasieskolan med studiebevis istället för en examen. Det innebär att elever som inte uppfyller kraven för gymnasieexamen får ett studiebevis utfärdat istället för ett examensbevis. Studier har visat att hälften av dem som får studiebevis endast saknade godkänt betyg i en till fem kurser läsåret 2015/16.³ Men det finns även unga som har en lång väg till en fullständig gymnasieexamen. Andelen unga som lämnar grundskolan utan att vara behöriga till gymnasieskolans nationella program har ökat de senaste åren. Många elever som börjar sin tid i gymnasieskolan på ett introduktionsprogram blir inte behöriga till ett nationellt program och erhåller inte en examen inom tre år.⁴ Den stora ökningen av antalet elever som kommit till Sverige sent under grundskoletiden eller under gymnasietiden innebär särskilda möjligheter och utmaningar i att ta tillvara deras potential. Det gäller både i utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden.

Not. 1. Jfr. SOU 2018:11. Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar. Stockholm.

Not. 2. SOU 2016:77 En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Stockholm: Wolters Kluwer.

Not. 3. Skolverket (2017). Nära examen. En undersökning av vilka kurser gymnasieelever med studiebevis saknar godkänt i för att få examen.

Not. 4. SOU 2016:77.

Fler unga som fullföljer gymnasieskolan ger många vinster

Studieavbrott påverkar i förlängningen ungas möjligheter att etablera sig i samhället. För många unga innebär studieavbrott att de snabbt förlorar skolan som social plattform. Att stå utanför studier och arbete påverkar både sociala relationer – och kan i förlängningen påverka den psykiska hälsan negativt. På kort tid kan vardagliga rutiner och mönster förändras som sedan tar tid att bygga upp igen. Forskning visar också ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och hälsa. Individer med lägre utbildningsnivå löper högre risk att hamna i destruktiva livsmönster och har en högre dödlighet i alla folksjukdomar.

Strukturella faktorer som konjunkturläge och arbetsmarknadens utveckling påverkar benägenheten att studera framför att arbeta. Hur arbetsmarknaden har utvecklats under de senaste 20 åren visar att utbildning har blivit allt viktigare för ungas möjligheter att få ett arbete. Arbetsmarknaden har genomgått stora förändringar som ökat kraven på arbetskraften. Innehållet i många arbeten har förändrats vilket ställer högre krav på kunskap och flexibilitet hos de anställda. Att ha gymnasiekompetens har därför i praktiken blivit ett grundkrav för anställning.⁵

Det finns flera samhällsekonomiska skäl att arbeta för att unga ska fullfölja sina gymnasiestudier. En rad studier visar på betydelsen av tidiga insatser och socioekonomiska kalkyler kring minskade kostnader för samhällsstöd och ökade skatteintäkter då fler lyckas etablera sig i samhället. För kommuner handlar det om minskad arbetslöshet och att färre behöver ekonomiskt bistånd. Ur ett regionalt perspektiv är studieavbrott tätt sammankopplat med folkhälsa, kompetensförsörjning och regional tillväxt.

Att fler fullföljer sina gymnasiestudier är nyckeln till att kompetensförsörjningen, inte minst i offentlig sektor, kan tillgodoses. Så många som möjligt måste bidra till den ekonomiska tillväxt som är nödvändig för att säkerställa vår gemensamma välfärd.

Not. 5. Sveriges Kommuner och Landsting (2015). Utbildning – nyckeln till arbete. En longitudinell studie över årskullen 1981 och dess övergång från skola till arbete. Stockholm.

Skolans struktur och arbetssätt har betydelse för studieavbrott

Det finns många skäl till varför unga avbryter och inte fullföljer en gymnasieutbildning. Förklaringarna finns på flera nivåer inom och utanför utbildningssystemet. För att minska antalet studieavbrott behövs därför flera olika typer av åtgärder. Ofta krävs en kombination av olika resurser i skolan i form av systematiskt kvalitetsarbete, rektorer och lärare, elevhälsa, specialpedagoger och andra vuxna. Det krävs ibland samarbete med aktörer utanför skolan som socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, hälso- och sjukvård, arbetsförmedling och försäkringskassa. En bra dialog med ungas vårdnadshavare är ofta central.

Skolans förmåga att möta elevers behov av pedagogiskt stöd och skapa goda sociala sammanhang samt hantera mobbing och kränkande behandling är central. Unga från socioekonomiskt utsatta förhållanden, unga med funktionsnedsättning, unga som har fysisk och psykisk ohälsa samt unga nyanlända löper en högre risk att avbryta sina studier.⁶ Studieavbrott är också betydligt vanligare på introduktionsprogrammen jämfört med de nationella programmen.⁷

Unga uppger själva att orsaken beror på brister i den sociala miljön, brist på pedagogiskt stöd anpassning, bristande tilltro och relationer till vuxna i skolan, bristande motivation, fel programval, för teoretiska studier och problematiska hemförhållanden.⁸ Ett studieavbrott är ofta konsekvensen av en längre process där flera faktorer samverkar. Detta understryker vikten av att fånga upp tidiga varningssignaler för att kunna erbjuda insatser i ett tidigt skede för att hindra en negativ utvecklingsspiral. Under de senaste åren har närvarons betydelse för studieresultaten, och som tidig varningssignal, uppmärksamrats allt mer på lokal och nationell nivå. Studieresultaten i grundskolans årskurs 6 och 9 och behörighet till gymnasieskolans nationella program har stor betydelse för senare etablering i arbetslivet. Även föräldrars utbildningsnivå har betydelse och det finns en stor risk att den går i arv.⁹

Not. 6. SOU 2018:11 och SOU 2016:77.

Not. 7. SOU 2016:77.

Not. 8. Temagruppen Unga i arbetslivet (2013). 10 orsaker till avhopp - 379 unga berättar om avhopp från gymnasiet. Stockholm: Ungdomsstyrelsen och SCB (2007). Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning. Befolkning och välfärd nr 4, tema: utbildning. Örebro.

Not. 9. Sveriges Kommuner och Landsting (2015) och Skolverket 2017-05-11. PM - betyg och stöd från årskurs 6 till 9. Dnr 2017-690.

En rad nationella mål och internationella åtaganden finns för att uppnå fullföljda gymnasiestudier och färre studieavbrott:

- › Att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning är ett av regeringens mål.¹⁰
- › Att uppmuntra regelbunden närvaro och minska studieavbrotten är ett av fem områden för att förverkliga rätten till utbildning enligt FN:s konvention om barnets rättigheter.¹¹
- › Att senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar en avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning är ett mål i Agenda 2030.¹²
- › Att mindre än 10 procent avbryter sin utbildning i förtid är ett övergripande mål för Europa 2020-strategin. I Sverige är strävan att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och inte studerar ska vara mindre än 7 procent.¹³

För kongressperioden 2016–2019 är SKL:s vision att alla unga når gymnasieexamen år 2020. Ett inriktningsmål är att SKL ska stödja det lokala och regionala arbetet för att fler unga ska fullfölja sin gymnasieutbildning.¹⁴

Rapportens upplägg

En betydande del av rapporten bygger på den externa utvärdering som gjorts av Plug In 2.0. Rapporten innehåller även andra typer av analyser av Plug In 2.0 för att ge en samlad bild av projektet. Det har varit viktigt att ta med både kvantitativa och kvalitativa delar för att fånga deltagarnas utveckling, verksamheternas arbete och påverkan på nationell nivå.

För att fånga deltagarnas utveckling togs en mall för inrapportering fram i projektets inledning. Dessa excel-filer har fyllts i av projektledare i de lokala projekten. Trots höga ambitioner att genom detta kunna följa deltagarnas utveckling är analysmöjligheterna begränsade utifrån detta underlag. Det beror dels på att uppgifter endast rapporterats in för en begränsad del av deltagarna, dels att inrapporterade uppgifter till viss del varit av bristfällig kvalitet. Detta har i sin tur sin grund i stora variationer i skolornas egna

Not. 10. Prop. 2017/18:1 Budgetpropositionen för 2018. Förslag till statens budget för 2016, finansplan och skattefrågor. Utgiftsområde 16 – utbildning och universitetsforskning, s. 200.

Not. 11. SÖ 1990:20 FN:s konvention om barnets rättigheter. New York 20 november 1989. Artikel 28.

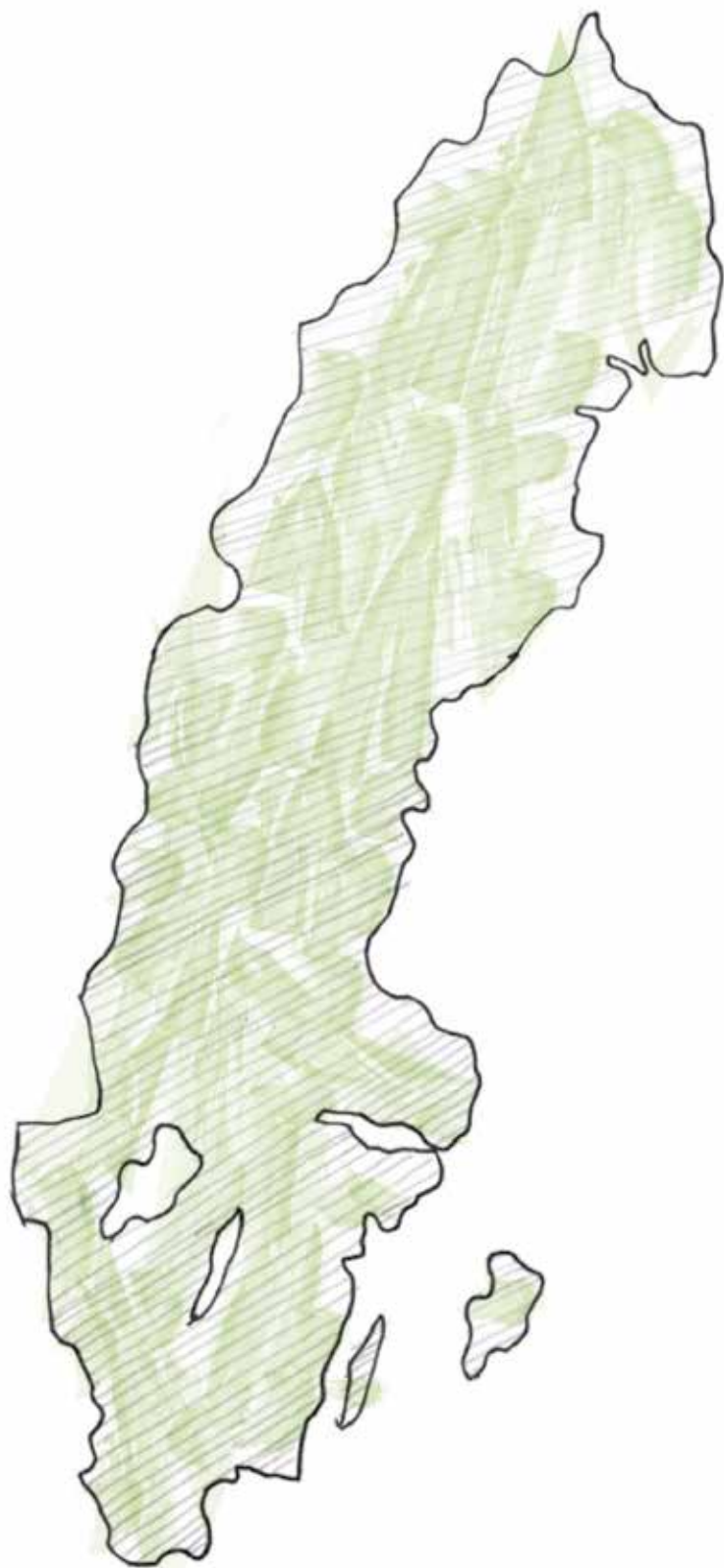
Not. 12. Regeringskansliet (2015). Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling. Bilaga 3 till regeringsbeslut 2016-04-07. (Fi2016/01355/SFÖ).

Not. 13. Prop. 2015:16:1 Budgetpropositionen för 2016.

Not. 14. Sveriges Kommuner och Landsting (2015). Ansvar för välfärd – inriktningen för Sveriges Kommuner och Landsting kongressperioden 2016–2019. Stockholm.

uppföljningssystem, vilket är särskilt tydligt vad gäller uppföljningen av närvaro. Komplexiteten i att ta fram jämförbara uppföljningsindikatorer pekar på behov av att verka för mer likvärdiga definitioner och uppgifter framöver. Underlaget som använts är dock fullgott för att kunna beskriva progressionen för de individer där det är möjligt.

I denna rapport presenteras resultaten av Plug In 2.0. Inledningsvis beskrivs projektets struktur och genomförande. Därefter presenteras resultaten på organisationsnivå, individnivå och nationell nivå. Avslutningsvis beskriver rapporten hur projektresultaten kommer att förvaltas och tas om hand.

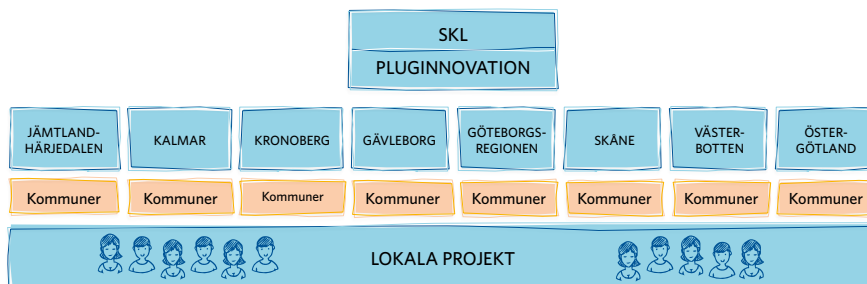
KAPITEL 2

Plug In 2.0 – Sveriges största samverkansprojekt för att motverka studieavbrott

Plug In 2.0 har varit ett samverkansprojekt som drivits av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i samverkan med Göteborgsregionens kommunalförbund, Region Jämtland Härjedalen, Regionförbundet i Kalmar län, Region Västerbotten, Region Östergötland, Region Kronoberg, Region Gävleborg samt Kommunförbundet Skåne. I de åtta regionerna har 59 lokala projekt (projektverkstäder) genomförts. Projektets första omgång pågick mellan åren 2012 och 2015. Hösten 2015 tog Plug In 2.0 vid där den första Projektperioden slutade. Huvudfokus har varit att utveckla, tillämpa, implementera samt sprida metoder som PlugInnovation identifierade som framgångsfaktorer i arbetet för att förebygga studieavbrott.

Plug In har varit finansierat av Europeiska socialfonden och av de medverkande parterna. Totalt har projektet omfattat 160 miljoner kronor.

FIGUR 1. Projektstruktur Plug In 2.0

Övergripande syfte och målsättningar

Syftet med hela Plug In-projektet har varit att minska studieavbrotten i gymnasieskolan, genom att kommuner har drivit olika lokala utvecklingsprojekt för att utveckla nya metoder och samarbetsformer. Målsättningen har varit att genom olika insatser fånga upp elever som riskerat att avbryta sina studier. Dessutom har det handlat om att få unga som redan avbrutit sina studier att återgå till utbildning eller annan meningsfull sysselsättning. Projektets övergripande målsättning har varit att:

”... höja kvaliteten inom gymnasieskolan så att fler unga kvinnor och män erhåller en gymnasieexamen, för att i förlängningen fler unga personer i nästa steg ska ha större förutsättningar att kliva in på arbetsmarknaden”

Utifrån projektets mål har arbetet varit tredelat:

- › Utveckling av deltagande ungdomar. Detta har skett genom ökad skolanknytning, ökad behörighet till gymnasieskolan, minskade studieavbrott samt ökad återgång till studier eller annan aktivitet för de unga som tidigare gjort studieavbrott. Med studieavbrott menas i detta sammanhang både aktiva och passiva studieavbrott¹⁵.
- › Förbättrade kvalitet i deltagande verksamheter. Detta har skett genom att arbetet i högre grad utgår från Plug Ins framgångsfaktorer och horisontella kriterier. För att kvalitetshöjningen ska vara långsiktigt hållbar, ska de lokala projektens verksamhet ha implementerats efter projektets slut.
- › Systempåverkan. Detta har skett främst genom att bygga upp och sprida kunskap kring vilka insatser och metoder som bidrar till att unga i riskzonen fullföljer sina utbildningar samt genom att utveckla samverkansformer regionalt och lokalt.

Not. 15. Aktiva studieavbrott innebär att ungdomar helt lämnat gymnasieskolan. Passiva studieavbrott innebär att elever går kvar i skolan utan att nå de uppställda kraven för en gymnasieexamen. Begrepp från SOU 2016:77 En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Stockholm: Wolters Kluwer.

Plug In 2.0:s struktur

Plug In 2.0 har drivits av strategiska aktörer i kommuner med mandat i skolfrågor och i regionala samverkansorgan som stöttat kommunerna och tillsammans med SKL bedrivit ett aktivt arbete för policyutveckling. SKL har varit central projektägare för de åtta regionala delprojekten och 59 projektverkstäderna på lokal nivå.

Lokal nivå

Kommunerna har varit ansvariga för arbetet med målgrupperna och för att utveckla metoder i de lokala projekten. Dessa lokala projekt har letts av en lokal projektledare som ansvarat för genomförande, rapportering och dokumentation. De lokala projektledarna har fått stöd av regionala projektledare i de åtta regioner där Plug In 2.0 har genomförts.

Regional nivå

De regionala projektledarna har gett stöd i det löpande arbetet och även ansvarat för kontakten med den centrala projektledningen på SKL. Den regionala nivåns arbete har handlat om att utveckla, samverka och sprida de lokala projekten.

Nationell nivå

SKL har varit ansvarig för den övergripande projektledningen. Tillsammans med den regionala nivån har SKL inte enbart haft ansvar för projektets styrning och stöd, SKL har även verkat för att förändra utbildningssystemet utifrån de brister och behov som identifierats under projekttiden.

PlugInnovation

Kunskapscentret PlugInnovation har varit en central av projektet och tätt sammankopplad med projektets uppföljning- och utvärderingsarbete. PlugInnovation har varit en resurs för de lokala projekten och samtidigt drivit utvecklingen av det övergripande projektet i form av nya metoder och arbetssätt. Det har varit både en digital kunskapsplattform och en projektstödande verksamhet med uppgift att sprida, generera och generalisera kunskap för att motverka studieavbrott. Till PlugInnovation har forskarresurser anslutits för att under projekttiden arbeta med analys och processtöd. På webbplatsen www.PlugInnovation.se, som byggts upp under projektet, har aktuell forskning och fallstudier från projektet funnits tillgängligt för alla regioner, kommuner och skolor i hela landet. Där har även beprövade metoder och arbetssätt som utarbetats och testats i de lokala projekten redovisats. Utvecklingen av PlugInnovation har varit en tydlig satsning från starten av Plug In.

School to Work

Utöver den lokala, regionala och nationella nivån har Plug In 2.0 även verkat inom EU. Flaggskempsinitiativet School to Work är en plattform för transnationellt samarbete i Östersjöregionen för att minska och förebygga studieavbrott. Syftet med School to Work är att öka kunskapen om förebyggande arbete vad gäller studieavbrott och åtgärder som underlättar etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. I detta arbete har Plug In 2.0 spridit praktisknära exempel och beprövade metoder inom området till aktörer i andra länder. Projektet har även bidragit med erfarenheter av att arbeta på flera nivåer för att förebygga studieavbrott.

Även inom det transnationella arbetet med School to Work görs en genomlysning av vilket genomslag och påverkan satsningen har haft hos dess medlemmar. Utvärderingen utförs av en extern aktör på uppdrag av flaggskempsinitiativet.

Projektets huvudprocesser

Arbetet i Plug In 2.0 kan delas in i fyra huvudprocesser:

- › Utvecklingsarbete och processtöd
- › Uppföljning och utvärdering
- › Kommunikation, spridning och påverkan
- › Rapporteringssystem för tid och ekonomi

Dessa processer har funnits med under hela projekttiden – i inledningskedet, under genomförandet och i avslutningsfasen.

Utvecklingsarbete och processtöd

Lokala behov har styrts de lokala projektens inriktning i Plug In 2.0. I inledningskedet har varje lokalt projekt gjort en egen behovs- och nulägesanalys för att kunna avgöra vilka metoder och insatser som är mest lämpliga för att nå de gemensamma projektmålen. Projektets nationella och regionala nivå har alltså inte styrts vilka aktiviteter och insatser de lokala projekten ska omfatta. Det har inneburit att de lokala projekten har haft olika innehåll.

Ansvar för det direkta utvecklingsarbetet har därmed legat på varje lokalt projekt, medan den centrala projektledningen har gett det stöd som lokala projekt har behövt.

Stödet till de lokala projekten har genomförts och varit uppbyggt på flera sätt och i olika former, där såväl PlugInnovation som regional och central projektledning har erbjudit sitt stöd.

Stödet från PlugInnovation har haft fokus på metodik och tillvägagångssätt för utvecklingsarbete, resultatuppföljning och analys. Regional projekt-

ledning har gett stöd till, och skapat mötesplatser för lokala projektledare på återkommande regionala projektledarmöten. Genom att även ge återkoppling på de lokala projektens löpande administration, dokumentation och rapportering, har de utifrån dessa kunna ge rådgivning och stöd i det pågående arbetet.

Syftet med processtödet har varit att dels hjälpa de lokala projekten att genomföra sitt utvecklingsarbete på ett framgångsrikt sätt, dels få en bredd på projektet för att därmed kunna belysa alla relevanta svårigheter och möjligheter vad gäller ungas studieavbrott.

Processtödet har kompletterats med utbildningar och workshops för lokala projektledare. Fokus för dessa har varit jämlikhet, icke-diskriminering och tillgänglighet. Det fortlöpande arbetet med dessa så kallade horisontella kriterier inom Europeiska socialfonden har tagits upp och behandlats under regionernas möten med lokala projektledare. Inom projektet har även riktlinjer för arbetet med de horisontella kriterierna tagits fram som ett stöd i arbetet på samtliga nivåer.

Uppföljning och utvärdering

Plug In 2.0 har följts upp och utvärderats på flera nivåer och på olika sätt.

De lokala projekten har kunnat följas på www.PlugInnovation.se. På webbplatsen har alla lokala projekts aktiviteter och metoder funnits beskrivna och lokala delrapporter funnits tillgängliga. PlugInnovation har under projektets gång analyserat och bedömt hur väl metoder och insatser har fungerat. PlugInnovation har även haft i uppdrag att göra nio fallstudier för att följa upp utvecklingen av lokala förebyggande insatser. Dessa fallstudier är ett komplement till den utvärdering av projektet som utförts av externa aktörer.

Spira Utvärdering, Strategirådet och DAMVAD Analytics har genomfört en utvärdering på uppdrag av projektet. Syftet med utvärderingen har varit att fånga och identifiera vilka insatser som varit framgångsrika för deltagarna inom projektet och för att få kunskap om projektets avtryck för deltagarna, organisationerna och på strukturell nivå. Utvärderingen har utvärderat metoder, arbetssätt och modeller som bedrivits och utvecklats i Plug In 2.0. För att i nästa steg bedöma och analysera om insatsernas utfall svarar mot uppsatta mål. Utvärderingen har följt upp projektet kvantitativt och kvalitativt genom att besöka regionerna för intervjuer och lokala fallstudier. Utvärderingen har också omfattat en enkätundersökning och bearbetning av individdata från de lokala projekten.

Som ett komplement till den övergripande utvärderingen har projektutvärderingen dessutom omfattat regionala analyser för varje region som deltagit i Plug In 2.0. Syftet med de regionala analyserna har varit att stärka regionernas förutsättningar för implementering och regional spridning av re-

sultaten från Plug In 2.0. Under arbetets gång har den externa utvärderingen haft löpande kontakt och dialog med projektledningen på SKL, PlugInnovation och regionala projektledare.

Projekttagarnas upplevelse av och uppfattning om projektet har följts upp med dels en enkät som har skickats ut och fyllts i vid projektstart och projektslut, dels en intervjustudie med fokus på bemötande som ESF:s stöd-funktion ESI-stöd har gjort.

Kommunikation, spridning och påverkan

För att få en strategisk påverkan har SKL haft det övergripande ansvaret vad gäller kommunikation och spridning, men alla nivåer i projektet har haft ansvar för sin nivå. På lokal nivå har ansvaret i huvudsak rört det konkreta utvecklingsarbetet i det lokala projektet, medan det på central nivå främst har handlat om den samlade kunskapen utifrån projektets processer.

SKL har haft en samordnad roll för att skapa arenor och forum för kunskapsutbyte mellan lokala projekt, regioner och representanter i pågående statliga utredningar, myndighetsuppdrag och samordningsuppdrag. Projektet har under projekttiden haft löpande kommunikation med departement, myndigheter och organisationer.

Samtliga nivåer i Plug In 2.0 har således involverats i arbetet med att sprida information och kunskap från projektet för att i förlängningen kunna påverka och bidra till förändring. Spridningen har skett med olika verktyg och genom flera kommunikationskanaler:

Spridningsaktiviteter

Projektet har spridit information, kunskap och erfarenheter genom att ta emot och organisera studiebesök samt genomföra regionala, nationella och internationella konferenser, seminarier och workshops. Dessa aktiviteter har varit riktade både till dem som medverkat i projektet och till intressenter utanför projektet. Plug In 2.0 har även deltagit i en rad utåtriktade sammanhang, som till exempel Skolriksdag, Arbetsmarknads- och Näringslivsdagarna, OECD LEED Forum samt andra forum och mässor. Erfarenhet och kunskap har spridits via nätverk, både inom SKL och av andra aktörer på nationell och transnationell nivå.

Media

Spridning via media har bland annat handlat om att sprida erfarenheter om de lokala projekten via lokala medier. På regional och nationell nivå har det i första hand handlat om att väcka uppmärksamhet och intresse i studieavbrottsfrågan. Under projekttiden har representanter i Plug In 2.0 skrivit debattartiklar, gjort intervjuer och medverkat i reportage i tidningar och

TV-inslag i lokala, regionala och rikstäckande media. Bland annat uppmärksammades flera lokala projekt från Plug In i UR:s programserie Drop Outs.

Policypåverkan

På lokal och regional nivå har det handlat om att påverka beslut och policies genom att informera och presentera Plug In 2.0 för beslutsfattare och tjänstemän lokalt och regionalt. Under projekttiden har Plug In 2.0 deltagit i och fört kontinuerlig dialog med departement, myndigheter och pågående statliga utredningar som haft beröringspunkter med projektets arbete.

Profilmaterial

För att göra Plug In 2.0 tydlig som avsändare och lätt att känna igen tog projektet under projektstart fram ett profilmaterial för spridning och påverkansarbete. Typsnitt, logotyper, färger och illustration utvecklades specifikt för Plug In 2.0. Den grafiska profilen har använts av samtliga nivåer under projekttiden. Den har använts i dokumentmallar, presentationer, trycksaker, broschyrer, rapporter, filmer och på hemsidor.

PlugInnovation.se

På webbplatsen – www.PlugInnovation.se har all information för hela Plug In-projektet samlats. Där har artiklar och nyheter om projektet, relevant forskning, beskrivningar av samtliga lokala projekt samt filmer och föreläsningar funnits tillgängliga. Information om Plug In 2.0 finns även på SKL.se och regionernas egna webbplatser.

Rapporteringsystem för tid och ekonomi

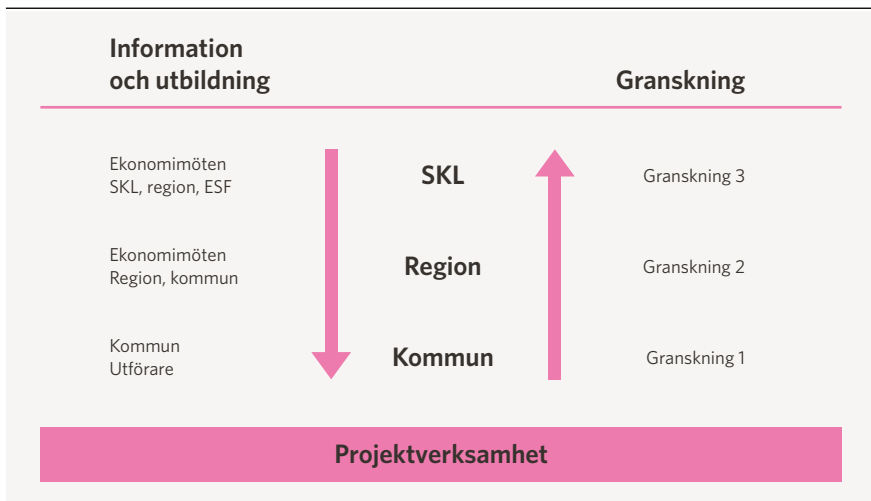
Projektrapporteringen har bestått av två processer. Den ena innebär att kostnader och aktiviteter har rapporterats till Svenska ESF-rådet. Den andra innebär en inrapportering av personal- och deltagarstatistik till Statistiska centralbyrån i Sverige (SCB).

Rapporteringen till Svenska ESF-rådet har skett varannan månad, med tre månaders eftersläpning. Denna rapportering har innehållit uppgifter om arbetstimmar, kostnader, aktiviteter och avvikelser från ursprunglig plan. För denna rapportering har en projektekonom funnits i varje kommun, som sammanställt kommunens redovisning. Samtliga kommuner som medverkat i projektet har ansökt om utbetalning från den region där de ingått. På den regionala nivån har kommunernas redovisning granskats av regionernas ekonomer som har sammanställt en ansökan om utbetalning för hela regionen. Denna ansökan har skickats in till SKL vars ekonomer gjort en fullständig genomgång av redovisningen. Innan ansökan om utbetalning sker har alltså samma redovisning granskats av ekonomer på alla tre nivåerna.

På grund av projektets storlek skapade SKL en struktur med regelbundna ekonomiträffar med ansvariga ekonomer i regionerna. Företrädare för Svenska ESF-rådet har också bjudits in till dessa träffar. På dessa träffar har frågor som rör redovisningen i projektet diskuterats i syfte att skapa och följa upp rutiner för redovisningen. På motsvarande sätt har det hållits ekonomiträffar i regionerna med kommunernas ekonomer. Utöver ekonomiträffarna har projektledare och ansvarig ekonom på SKL också besökt varje region minst en gång per år. Vid dessa besök har en fördjupad uppföljning av regionens projektverksamhet och ekonomiska redovisning skett.

Redovisningen har således kvalitetssäkrats i två riktningar. I ena riktningen har information och utbildning getts i form av regelbundna ekonomiträffar på flera nivåer och enskilda regionbesök. I andra riktningen har inkommen redovisning granskats på flera nivåer. Processen har varit följande:

FIGUR 2. Illustration av kvalitetssäkringen av ekonomisk redovisning i Plug In 2.0

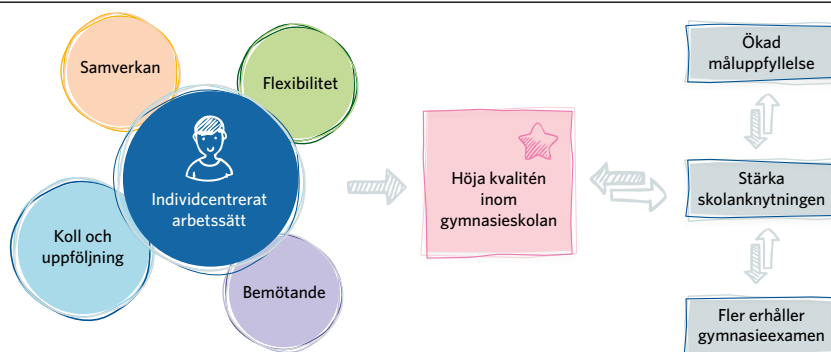
Rapporteringen till SCB har gjorts månadsvis på kommunal nivå. De lokala projekten har anmält antal unika deltagare och hur mycket tid varje individ har deltagit i projektet samt varje projektmedarbetares arbetstid i projektet.

För denna rapportering har alla använt samma utarbetade rutiner. Inom projektet har såväl rutiner som inrapporterade uppgifter kontinuerligt granskats och följts upp av projektledningen.

Plug In 2.0:s genomförande och arbetssätt

Under den första omgången av Plug In-projektet genomfördes djupstudier i tio lokala projekt. Syftet var att undersöka metoder och insatser som använts och beskriva varför dessa fungerar. Syftet med djupstudierna var även att belysa hur faktorer och insatser som internationell forskning visat sig framgångsrika för att motverka studieavbrott fungerar i en svensk kontext. Under dessa studier framträdde fem dimensioner som särskilt viktiga. Dessa framgångsfaktorer har legat som grund för de lokala projektens arbete under Plug Ins andra omgång.

FIGUR 3. Illustration av Plug In 2.0:s modell för måluppfyllelse utifrån framgångsfaktorerna

Ett holistiskt/individcentrerat perspektiv handlar om att utifrån ett helhetsperspektiv erbjuda rätt insatser utifrån ungdomens behov. Inom Plug In 2.0 har det handlat om att utveckla undervisningens utformning och innehåll, skolmiljö, flexibel studietakt och individuellt anpassade studieplaner. Det kan också ha handlat om olika typer av pedagogiskt stöd och motivationshöjande insatser för att undanröja hinder för elevers möjligheter att delta och tillgodogöra sig undervisningen.

Bemötande handlar om att eleverna behöver bli sedda och uppmärksammade som individer med sina olika intressen och egenskaper. Relationerna behöver också präglas av förtroende, tillit, respekt och medkänsla. Inom Plug In 2.0 kan det ha handlat om att skapa utrymme, strukturer, arbetssätt och funktioner för att förtroendefulla relationer mellan elever och personal ska kunna utvecklas. Det kan även ha handlat om systematisk kompetensutveckling inom området bemötande och förhållningsätt.

Samverkan mellan aktörer handlar om att få en tydligare överblick över ungdomens behov och sätta individen i fokus snarare än organisationen. Här har det handlat om att utveckla och förbättra samverkansformer inom

skolan, mellan kommunala aktörer, samt mellan regioner och kommuner för att bidra till systemförändringar kopplade till målen och målgrupperna.

Koll och uppföljning handlar om att systematiskt kartlägga och följa upp faktorer som indikerar ett avståndstagande till skolan och lärandet för att kunna intervensera i avbrottsprocessen. Som en del av det förebyggande arbetet behöver skolan utveckla beredskap, rutiner och strategier för att kunna möta elevers olika behov med anpassningar och insatser.

Flexibilitet handlar om att lyssna in och anpassa insatser utifrån ungdomens behov. Genom lyhörddhet – och ibland små förändringar – ändras förutsättningarna för ungdomen på ett positivt sätt. Flexibiliteten berör både en organisatorisk nivå med schemaläggning och organisation av undervisningen och insatser riktade till individer. En viktig del inom Plug In 2.0 har därför varit att identifiera och undanröja hinder inom verksamheten för att alla deltagare ska kunna vara delaktiga i projektets insatser – oavsett bakgrund och behov.

Horisontella kriterier

Arbetet i projektet har utgått från de horisontella kriterierna inom Europeiska socialfonden: jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering. Dessa kriterier har varit integrerade i varje del och moment i projektet.

Plug In 2.0 har tagit sig an dessa kriterier genom att fokusera på det intersektionella perspektivet. Begreppet intersektionalitet valdes för att tydliggöra olikheter i behov och förfina arbetet med riskgruppsanalys för de lokala projekten. Intersektionalitet motsvarar även de horisontella kriterierna.

Intersektionalitet innebär att ha en medvetenhet om vilka kategorier människor tillskrivs och hur det kan påverka bemötande, förutsättningar, förväntningar samt insatser. Det intersektionella perspektivet innebär att inte enbart utgå från en kategori utan från flera. Exempelvis är villkoren för en kvinna med funktionsnedsättning som nyligen invandrat till Sverige inte beroende av hennes förutsättningar som (1) kvinna, (2) person med funktionsnedsättning samt (3) nyanländ. Istället är det hennes unika förutsättningar som kvinna med funktionsnedsättning och nyanländ som är sammantaget viktigt.

I verksamheterna ska intersektionalitet ha bidragit till en medvetenhet om vilka behov verksamheten har svårigheter att möta, varför det kan vara så och på vilka sätt verksamheten behöver utvecklas för att kunna möta och anpassa sig till alla individer. Detta för att förebygga diskriminerade strukturer och bidra till ökad jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering.

Kulturstudieresor - med Europa som klassrum

Inom ramen för Plug In 2.0 har en transnationell satsning gjorts på deltagarnivå. En av insatserna för ökad måluppfyllelse och personlig utveckling hos deltagarna har varit att göra kulturstudieresor till ett annat land i Östersjöregionen. Personal och elever inom projektets målgrupp har fått möjlighet att flytta klassrummet till andra länder och där genomföra aktiviteter kopplade till skolans studieplaner och mål. Kulturstudieresorna har också varit en möjlighet för lärare och skolorganisationen att få kunskap om hur det pedagogiska arbetet kan utformas för elever som befinner sig i riskzonen för studieavbrott. Under projektetiden har elever från olika skolor besökt ett flertal länder:

- › Tallinn/Tartu, Estland
- › Krakow, Polen
- › Riga/Salapils, Lettland
- › Berlin, Tyskland
- › Wien, Österrike

Plug In 2.0:s målgrupp

Plug In 2.0 har riktat sig till unga som har svårt att nå gymnasiebehörighet och gymnasieexamen. Totalt har 3 130 ungdomar (1 066 unga kvinnor och 2 064 unga män) deltagit i Plug In 2.0. Dessa ungdomar har funnits inom tre målgrupper och de lokala projekten har riktat sig mot en eller flera av dessa målgrupper.

Målgrupp 1

Unga kvinnor och män i gymnasieskolan eller grundskolans årskurs 9 som riskerat att avbryta sina studier i förtid. Avbrottsrisken har definierats utifrån olika faktorer som genom forskning, statistik samt PlugInnovations arbete visat sig kunna vara indikatorer för ökad avbrottsrisk.

Målgrupp 2

Unga kvinnor och män som ingått i det kommunala aktivitetsansvaret, det vill säga ungdomar som fullgjort sin skolplikt men inte fyllt 20 år och som inte genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola, nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskola eller motsvarande utbildning.

Målgrupp 3

Nyanlända unga kvinnor och män, 15–24 år, med behov av stöd för att uppnå gymnasiebehörighet och i förlängningen gymnasieexamen.

Några av de 59 lokala projekten har arbetat med fokus på flera av dessa målgrupper. De flesta har fokuserat på elever i grundskolan och gymnasieskolan samt nyanlända, färre på unga som omfattats av det kommunala aktivitetsansvaret.

TABELL 1. Plug in 2.0 – De lokala projekten utifrån målgrupp

Målgrupp för det lokala projektet	Antal lokala projekt
1. Elever i grund- och gymnasieskola	41
2. Unga i det kommunala aktivitetsansvaret	8
3. Nyanlända 15–24 år	35

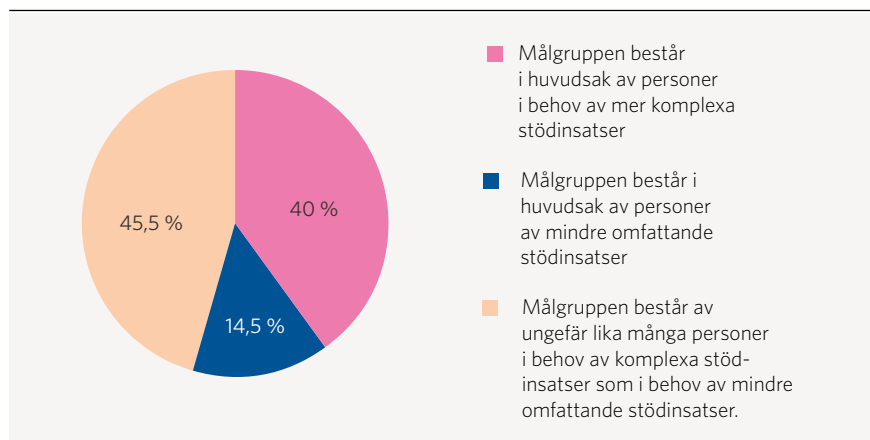
De lokala projektens deltagare har funnits inom en eller flera verksamheter. Fördelningen mellan deltagare i grundskolan, gymnasieskolans nationella program respektive introduktionsprogram har varit ganska jämn. Det är däremot relativt få projektdeltagare som ingått i det kommunala aktivitetsansvaret. Målgrupp 1 och målgrupp 3, det vill säga, unga som riskerar att framöver avbryta sina studier och nyanlända unga har funnits i alla skolformer. Målgrupp 2 har huvudsakligen funnits inom det kommunala aktivitetsansvaret. I samband med att individer inom målgrupp 2 blivit projektdeltagare i Plug In 2.0 har en del av dem skrivits in på skolan och introduktionsprogrammen.

TABELL 2. Plug in 2.0 – De lokala projekten utifrån verksamhet

Verksamhet för det lokala projektet	Antal lokala projekt
Grundskola	21
Introduktionsprogram språkintröduktion (IM språk)	25
Övriga Introduktionsprogram (IM-program)	21
Nationella program i gymnasieskolan	20
Kommunala aktivitetsansvaret (KAA)	11

Nästan hälften av de lokala projektledarna inom Plug In 2.0 uppger i enkäten att målgruppen för deras lokala projekt främst varit individer i behov av mer komplexa stödinsatser.¹⁶ Diagrammet nedan visar att målgruppens behov av stöd varierar både mellan och inom de lokala projekten. Den gemensamma bilden är att en stor del av målgruppen har en lång väg att gå innan de når målet: en gymnasieexamen.

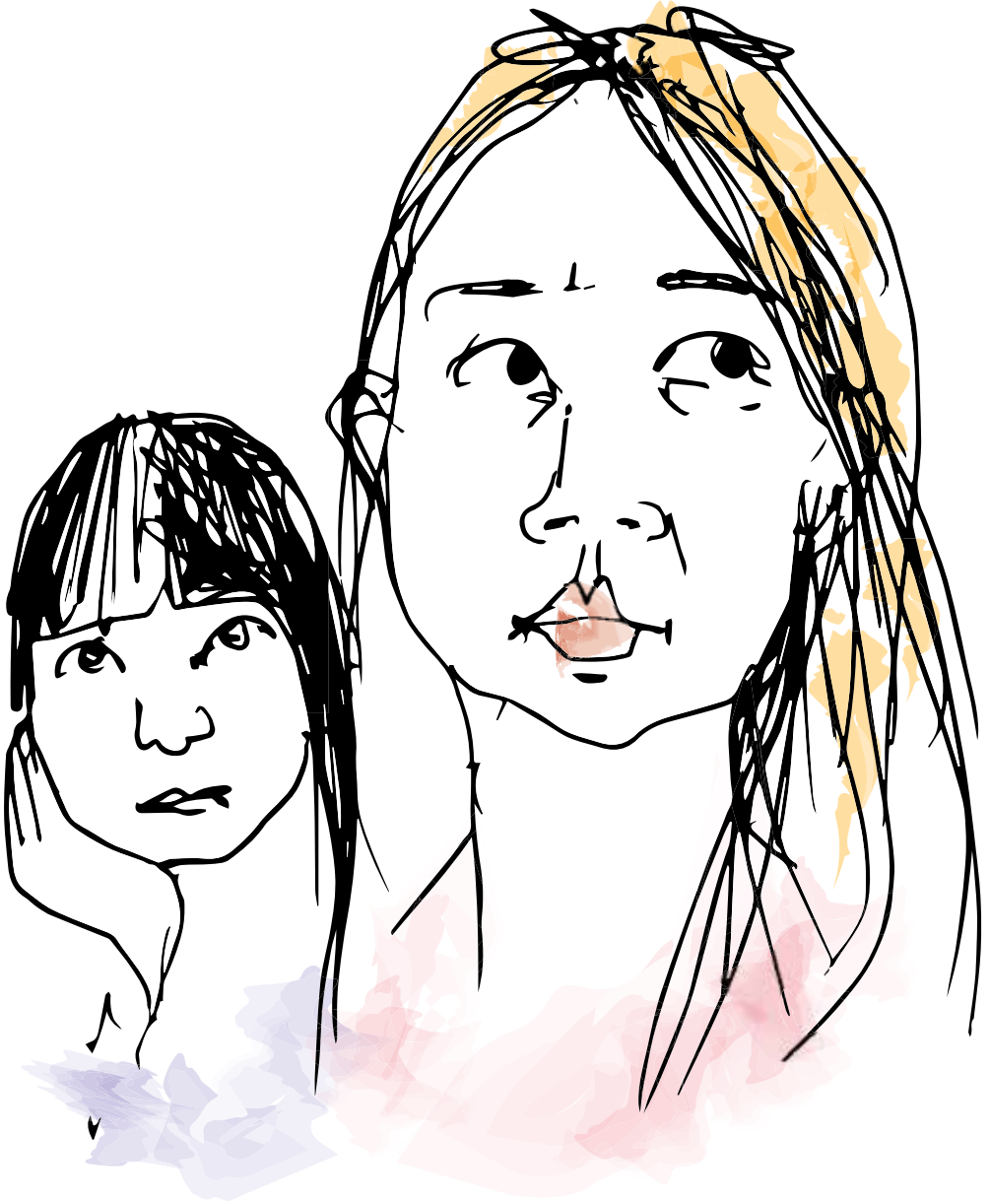
DIAGRAM 1. Enkät svar på fråga: Hur skulle du beskriva målgruppen i er projektverkstad?

Andel svarande av totalt 55 lokala projekt

Beskrivning av projektdeltagarna visar på en heterogen grupp med stora skillnader gällande behov och förutsättningar.

Not. 16. Spira utvärdering & Strategirådet (2017). Utvärdering av Plug In.

Utveckling på organisationsnivå

I det följande kapitlet redovisas vilka metoder, insatser och arbetssätt som har utvecklats på lokal nivå i Plug In 2.0.

För de lokala projekten har det handlat om att möta varje enskild deltagares unika behov och förutsättningar för att nå gymnasiebehörighet, gymnasieexamen och/eller närma sig arbetsmarknaden. Deltagarna har utgjorts både av elever som bedömts ligga i riskzonen för studieavbrott och av unga som redan avbrutit sina studier. Många deltagare har befunnit sig i mer komplexa situationer med behov inom flera områden. Andra deltagare har behövt mindre insatser för att komma vidare. Vissa deltagare har varit hemma från skolan på heltid i flera år, andra har bara saknat godkänt i betyg i ett fåtal kurser för att få sin examen. Inte sällan har deltagarna dåliga erfarenheter från tidigare skolgång.

Med utgångspunkt i Plug In 2.0:s framgångsfaktorer och horisontella kriterier har de lokala projekten utformat sitt arbete för att kunna svara mot målgruppens behov. Vissa har arbetat strukturellt, övergripande i verksamheterna. Andra har arbetat direkt mot unga. Många lokala projekt har genomförts på skolor, medan andra projekt har verkat inom ramen för annan kommunal verksamhet.

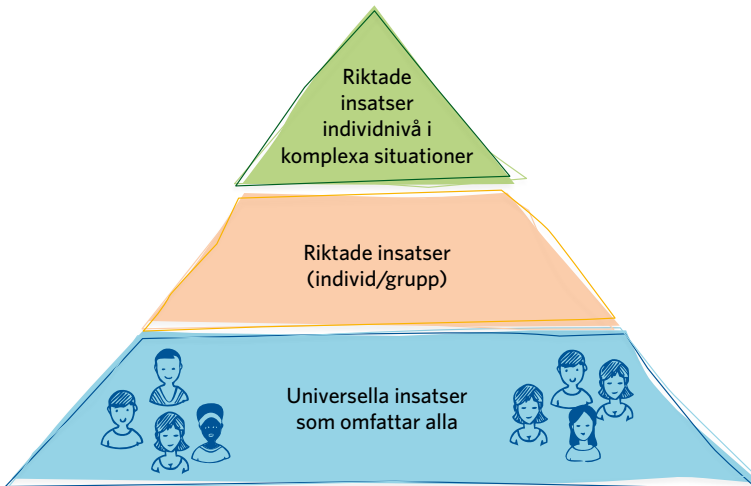
Framträdande resultat av det lokala utvecklingsarbetet är kortfattat:

- › Nya funktioner och roller i skolorganisationen, exempelvis elevcoacher och närvaroteam som ger direkt stöd till målgruppen.
- › Nya förhållningssätt och strategier för att underlätta för lärare och andra professioner på skolan att bygga relationer i mötet med elever.
- › Nya rutiner och system för att fånga upp tidiga varningssignaler som ett led i det förebyggande arbetet.

Förebyggande arbete på flera nivåer motverkar studieavbrott

Kommunernas utvecklingsarbete har sett olika ut utifrån lokala mål, behov och förutsättningar. Det visar PlugInnovations uppföljande fallstudier. En del lokala projekt har förändrat rutiner, system, arbetssätt och förhållningssätt generellt i skolororganisationen medan andra har fokuserat på en mer avgränsad del av organisationen eller på åtgärder för att stödja en specifik målgrupp. Plug In 2.0 har tydligt visat att effektivt förebyggande arbete behöver ske på flera nivåer. PlugInnovations analys ligger väl i linje med tidigare forskning, beprövad erfarenhet och evidensbaserade rekommendationer om vikten av förebyggande insatser på samtliga nivåer – både till individer i risk och till alla elever på skolan. Avbrottsprocessen påverkas av flera olika faktorer och kan därför inte förhindras genom separata åtgärder.

FIGUR 4. Tre nivåer av förebyggande arbete

Källa: Mclver & Mclver, 2009. Vidareutvecklad av PlugInnovation.

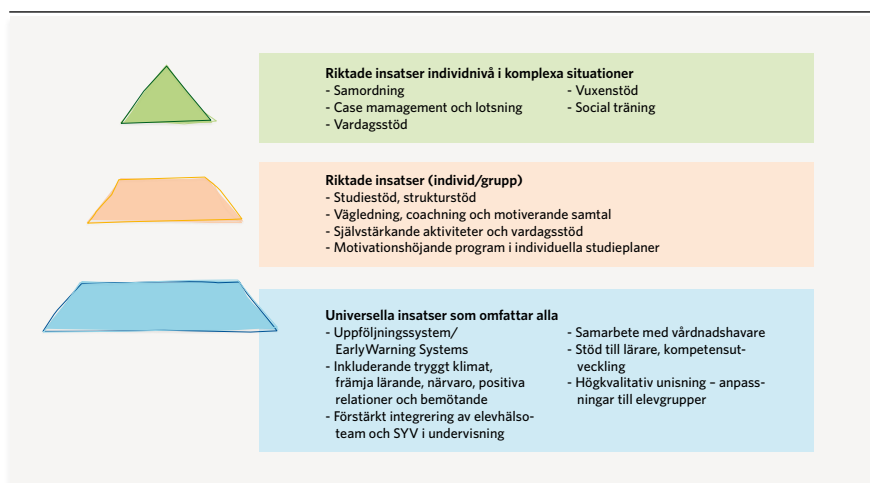
Bilden visar en modell som omfattar tre nivåer av förebyggande arbete. Den universella nivån utgör grunden och omfattar alla elever för att förebygga att problem uppstår. Universella insatser innebär att höja kvaliteten på undervisningen genom att göra anpassningar utifrån elevers behov och förmågor samt skapa en trygg inkluderande miljö och skolkultur som främjar lärande. I en sådan miljö tar lärare och personal ett gemensamt ansvar för elevernas helhetsutveckling. De universella insatserna innefattar även tydliga rutiner och system för snabb uppföljning av riskfaktorer. De centrala riskindikatorerna att följa omfattar såväl studieresultat och närvaro som socioemotio-

nella och psykologiska beteendeindikatorer som möjliggör insatser i ett tidigt skede. Likaså behövs indikatorer som fångar elevers positiva relationer, trivsel i skolan och upplevelser av skolmiljön samt normbrytande beteende.

Nivån med riktade insatser till grupp och individer sätts in för att tidigt åtgärda problem och stödja elever som hamnar i svårigheter. De sätts också in för att ge riktat stöd under en viss period för att förhindra problem och behöver vara tydligt integrerade med den universella nivån för att bli verksamma. Nivån med intensiva, individuella insatser handlar ofta om individer som befinner sig i mer komplexa situationer i behov av ett intensivare stöd från flera aktörer och sektorer i samhället under en längre period för att hjälpa dem att klara sin skolgång.

Denna tre-steps-modell utgör ramen för att beskriva insatser som genomförts i Plug In 2.0. Modellen omfattar både en bred ”hela skolan-ansats” och särskilt riktade insatser till elever som har ett riskbeteende.

FIGUR 5. Tre nivåer av förebyggande arbete i Plug In 2.0

Källa: PlugInnovation, 2018.

Bilden ovan visar projektets insatser. I flera fall har utvecklingsarbetet berört flera nivåer av förebyggande arbete i olika grad. Lokala behov har styrt arbetets inriktning mot insatser inom den universella nivån eller nivåerna med riktade insatser. Inte sällan har arbetet utifrån behov som identifierats vidgats till att även omfatta insatser inom andra nivåer. Inom Plug In 2.0 har nyanlända elever utgjort en särskild målgrupp och dessa lyfts därför fram särskilt i projektet.

Med utgångspunkt i fallstudierna delar PlugInnovation in det förebyggande arbetet inom Plug In 2.0 enligt följande:

- Förebyggande arbete på universell nivå med hela skolan involverad i syfte att utveckla:
 - Ett inkluderande och tryggt klimat med positiva relationer och en skolkultur som främjar lärande.
 - Undervisning i form av exempelvis formativa arbetssätt och olika anpassningar.
 - Elevuppföljningssystem, rutiner och strukturer för att följa elevers progression och fånga upp riskindikatorer i ett tidigt skede.
- Riktade insatser för personer i behov av stödinsatser med särskilt fokus på individer i komplexa situationer. Dessa har främst omfattat:
 - Individuella eller gruppinsatser med studiestöd och särskilda motivationshöjande program för unga inom ramen för de individuella studieplanerna.
 - Vägledning, coaching och motiverande samtal.
 - Samordning med relevanta aktörer och lotsning.
 - Strukturstöd, vardagsstöd, vuxenstöd, social träning och självstärkande aktiviteter.
- Insatser för att utveckla arbetet kring nyanlända unga som kommit till Sverige och in i skolsystemet sent i tonåren.

Typfall konkretiserar det lokala utvecklingsarbetet

Det arbete som PlugInnovation delar in i nivåer kan ytterligare konkretiseras med hjälp av utvärderarnas beskrivning av utvecklingen på organisationsnivå. Utvärderarna har kategoriserat de lokala projektens arbete i olika typfall för att ge en bild av de olika verksamheter som bedrivits i Plug In 2.0.¹⁷ Typfallen representerar olika inriktningar och konkret arbete i Plug In 2.0. Typfallen ger tillsammans en översiktlig bild av hur det arbete som beskrivs av Pluginnovation har genomförts.

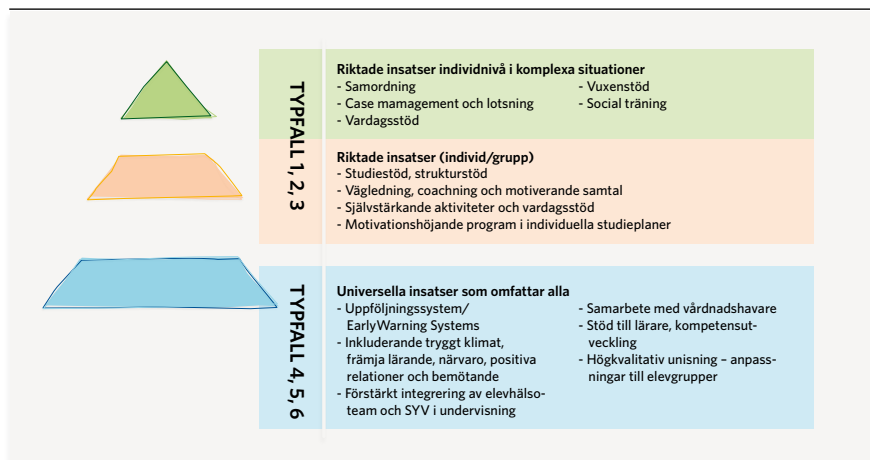
Utvecklingsarbetet delas in i:

- Stödverksamhet till ungdomar i nära anslutning till skolan.
- Stödverksamhet till ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret.
- Utveckling av uppföljning av närvaro och andra beteendeindikatorer.
- Utveckling av arbetet med elevers övergångar mellan skolformer.

Not. 17. Spira utvärdering & Strategirådet (2017).

- › Utveckling av strukturer och former för utbildningen.
 - › Utveckling av bemötande och förhållningssätt i skolan generellt.
- Bilden nedan visar övergripande insatser som genomförts inom de lokala projekten i Plug In 2.0.

FIGUR 6. Tre nivåer av förebyggande arbete i Plug In 2.0 samt typfall av det lokala utvecklingsarbetet

Typfall 1–3 handlar om stödverksamhet eller nya rutiner kring uppföljning. Det motsvarar de två nivåerna med riktade insatser.

Typfall 4–6 handlar om generella satsningar som omfattar hela skolan eller samverkan mellan skolformer. Det motsvarar den universella nivån.

Nedan beskrivs de olika typer av utvecklingsarbete som förekommit i de lokala projekten. Utvärderarnas fallstudier har genomförts i samtliga åtta regioner med fördjupning i 16 lokala projekt för att få en bild av utvecklingen på organisationsnivå.

TYPFALL 1 – Stödverksamhet till ungdomar i nära anslutning till skolan

Denna typ av arbete inom Plug In 2.0 har erbjudit stödverksamhet till ungdomar i nära anslutning till skolan. Arbetet har syftat till att utveckla en verksamhet, tjänst eller funktion som ger holistiskt och flexibelt stöd till enskilda ungdomar. Verksamheten/funktionen har gett deltagarna ett stöd som inte rymts inom befintliga insatser i skolan och kommunen. Verksamheternas stödinsatser har spånt över många områden, ofta kopplade till ungdomens livssituation i stort. Några exempel är coachande samtal, studie- och yrkesvägledning, studiestöd, kontakt med fritidsföreningar eller stöd i ungdomarnas kontakter med övriga skolan och andra aktörer såsom hälso- och sjukvård eller socialtjänst.

TYPFALL 2 – Stödverksamhet till ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret

Den andra typen har bestått av stödverksamhet inom det kommunala aktivitetsansvaret. Arbetet har handlat om att utveckla stödet utifrån ett holistiskt och flexibelt arbetssätt till unga som redan avbrutit sina studier och finns inom det kommunala aktivitetsansvaret. Uppsökande verksamhet har varit en central del i arbetet. Det har inneburit att kopplingen till skolan inte varit lika dominant och att lösningarna ofta varit inriktade på arbete och praktik. Även i detta arbete har de konkreta insatserna varit coachande samtal, studiestöd, studie- och yrkesvägledning, kontakt med fritidsföreningar eller stöd i ungdomarnas kontakter med skolan och andra aktörer såsom hälso- och sjukvård eller socialtjänst. Studiebesök och praktik har varit vanliga aktiviteter.

Utvärderarna menar att det har krävts ihärdigt arbete med utgångspunkt i de framgångsfaktorer som lyfts fram av Pluginnovation för att etablera en kontakt med ungdomarna. Konkret har det handlat om att utveckla verksamma sätt att bygga relationer med ungdomarna genom kanaler som de själva använder, som sms och sociala medier. Genom sms-kontakt har en coach eller stödperson funnits tillgänglig för att uppmuntra och påminna ungdomen när det har behövts. Det har också handlat om att vara flexibel i mötet med ungdomen, genom att exempelvis ses på kafé eller i hemmet snarare än i skolans eller kommunens lokaler.

God samverkan med aktörer som Arbetsförmedlingen, näringsliv, vuxenutbildning, folkhögskolor och kommunala förvaltningar har varit avgörande för att kunna ge relevanta insatser. Flera lokala projekt har lyckats samverka på ett verksamt sätt genom att ha en styrgrupp med representanter från dessa aktörer kopplad till projektet. Representanternas olika sätt att stödja arbetet har gett goda resultat. Exempelvis har en näringslivschef kunnat förmedla kontakter med näringslivet för praktikplatser eller en chef för vuxenutbildning godkänna undantag för att en ungdom ska kunna börja på komvux i förtid. Långa ledtider som försvårar för den enskilde ungdomen har undvikits i de lokala projekt som haft en fungerande styrgrupp. Eftersom alla berörda chefer funnits på plats har många hinder och problem kunnat lösas direkt.

Lokala projekt av den här typen har underlättats av att kommunernas ansvar för ungdomar som varken arbetar eller studerar utökades den 1 januari 2015 då informationsansvaret övergick till aktivitetsansvar. Kommunernas ansvar för målgruppen har utökats, men många kommuner har ännu inte hittat rätt former för arbetet. Det som gjorts i de lokala projekten har därmed kunnat fylla ett konkret behov i flera av kommunerna som deltagit i Plug In 2.0.

TYPFALL 3 – Utveckling av uppföljning av närvaro och andra beteendeindikatorer

Denna typ av verksamhet inom Plug In 2.0 har fokuserat på att utveckla uppföljningen av elevers närvaro och andra relevanta beteendeindikatorer som är viktiga att följa för att snabbt kunna åtgärda olika behov och undvika att de eskalerar. Arbetet har handlat om att utveckla dels rutiner för dokumentation av närvaro/frånvaro och kvalitativ uppföljning av riskfaktorer som konflikter, inaktivitet eller ensamhet, dels former för att återkoppla till eleverna. Det har inneburit att närvaroteam eller motsvarande har tillsatts, med huvudsaklig uppgift att genomföra tidiga uppföljningssamtal med elever vad gäller deras frånvaro. Andra uppgifter för närvaroteamet eller motsvarande har handlat om att arbeta för att frånvaro ska dokumenteras av mentorer och lärare och om att hålla återkommande träffar med lärare för att följa upp riskbeteenden hos elever. En utveckling av närvarouppföljning och andra beteendeindikatorer, gör det möjligt att tidigt identifiera elever i riskzonen och förebyggande inleda en dialog och sätta in relevanta insatser. Arbetet har innefattat alla elever på en skola eller ett program, men särskilt gynnat elever som riskerar att göra studieavbrott.

Utvärderingen visar att bemötande har varit nyckeln för en fungerande dialog med eleverna. Konkret har det handlat om att ställa öppna frågor om orsakerna till frånvaron och om hur eleven mår i återkopplingssamtalet – och inte att tillrättvisa eleven. I detta arbete har ett lokalt projekt haft positiva erfarenheter av att visa eleverna grafik över av närvaroutvecklingen för att ge en tydlig bild att ha samtala utifrån.

TYPFALL 4 – Utveckling av arbetet med elevers övergångar mellan skolformer

Denna typ av arbete inom projektet har handlat om att åstadkomma fungerande överlämningar i samband med att elever går från grundskola till gymnasieskola, eller från introduktionsprogram till nationellt program på gymnasiet. Det har handlat både om att utforma rutiner för samverkan och om att omsätta dem i praktiken. Detta för att ge den mottagande skolformen information om elever med behov av extra stöd för att tidigt kunna upprätta en kontakt och sätta in relevanta insatser.

TYPFALL 5 - Utveckling av strukturer och former för utbildningen

Denna typ av arbete inom projektet har handlat om att utveckla strukturer och former för undervisningen på ett program eller i en skola. Fokus har varit på att förbättra de generella förutsättningarna för unga som har svårt att utvecklas i befintliga undervisningsformer. Inom projektet har det handlat om att kartlägga utvecklingsbehov i verksamheten och genomföra förändringar. Det har exempelvis inkluderat integrering av olika ämnen (vanligtvis språkundervisning och övriga ämnen). Det har också handlat om att utveckla former för hur nyanlända elever ska integreras i befintliga gymnasieklasser, genom att kartlägga elevernas kunskaper för att de ska kunna placeras i en årsklass som motsvarar deras kunskaper snarare än deras ålder. Denna typ av verksamhet har vanligtvis haft fokus på utbildningen för nyanlända elever. Flera lokala projekt har blivit en del av ett större arbete på skolan när det gäller att kartlägga nyanlända elevers kunskaper. Det har gett arbetet en ökad betydelse och underlättat för skol- och projektledning att få berörd personal att genomföra förändringar i sitt vardagliga arbete. Arbetet inom Plug In 2.0 enligt denna typ har under hela projektiden präglats av yttre förändringar. En del lokala projekt ändrade inriktning i och med att det kom många nyanlända elever till Sverige under hösten 2015. Genomförandet i vissa lokala projekt har även påverkats av de nya striktare regler som infördes på migrationsområdet. Målgruppens behov av stöd förändrades delvis eftersom tillvaron och framtiden blev osäker för många nyanlända elever. Studiestöd med fokus på svenska språket eller motivationshöjande insatser uppfattades till exempel som mindre relevant för de ungdomar som sannolikt inte skulle få stanna i Sverige permanent. Som en följd av detta valde flera lokala projekt att helt eller delvis förändra verksamhetens inriktning. Ett lokalt projekt frångick de initiala planerna på att utveckla ett motivationshöjande arbetssätt bland pedagoger, till att arbeta med utbildningens struktur och etablera ett tydligare ansvar för nyanlända elever.

TYPFALL 6 - Utveckling av bemötande och förhållningssätt i skolan generellt

Arbetet inom projektet enligt den här typen har fokuserat på att utveckla bemötande och förhållningssätt på en skola eller ett program generellt. Det kan ha handlat om att kompetensutveckla skolans personal i normkritiskt förhållningssätt eller i metoden Motiverande samtal (MI). Även i detta arbete har fokus varit att utveckla generella förutsättningar så att skolan som helhet ska kunna möta samtliga elevers behov.

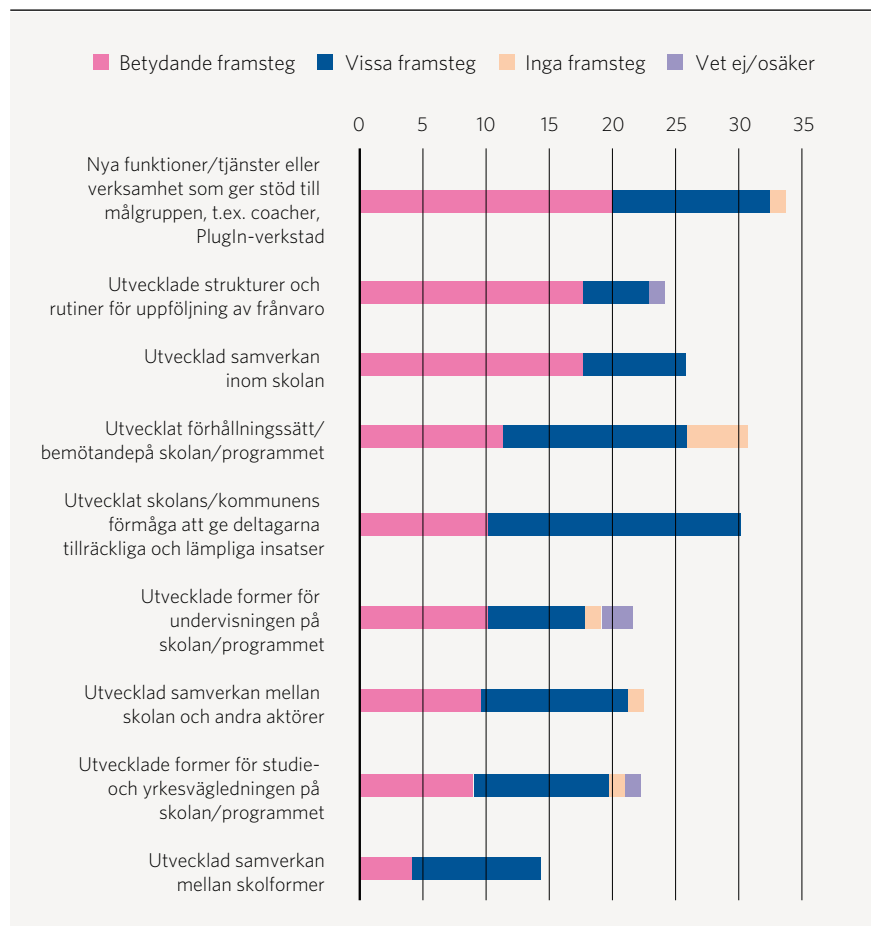
Plug In 2.0 har lett till många framsteg

De lokala projektledarnas bedömning visar att många lokala projekt har utvecklats och gjort framsteg till följd av projektet. 38 av 51 lokala projekt som svarat på frågan om framsteg på organisationsnivå uppger att deras arbete har lett till **betydande framsteg** inom minst ett område.¹⁸ Samtidigt anger

Not. 18. Spira utvärdering & Strategirådet (2017).

13 lokala projekt **inga betydande framsteg** inom något område. Av svaren framgår att alla utom två av dessa 13 lokala projekt menar att de åstadkommit **vissa framsteg** inom flera områden. Två lokala projekt anger att de i mycket begränsad utsträckning har uppnått utveckling på organisationsnivå.

DIAGRAM 2. Enkät svar på fråga: Bedöm i vilken mån projektet bidragit till följande resultat på organisationsnivå (Antal)

Totalt antal svarande varierar mellan delfrågorna beroende på om de tidigare angett att de arbetar mot det aktuella målet.

Diagrammet ovan visar vilka områden de lokala projektledarna uppger att arbetet inom det lokala projektet bidragit till på organisationsnivå. I diagrammet syns fördelningen på de olika svarsalternativen för respektive område.

Staplarnas totala längd i diagrammet visar antalet lokala projektledare som anger att de arbetat med aktuellt område och inriktning.

Stödverksamhet och rutiner för uppföljning är de områden där utveckling inom projektverkstäderna är vanligast. Uppnådd utveckling inom områden med övergripande satsningar som omfattat hela skolan eller samverkan mellan skolformer är mindre vanligt.

Elevcoacher motverkar studieavbrott

Att verksamheter som arbetat med stöd riktade till elever har gjort framsteg och gett goda resultat bekräftas av den studie om utökat mentorskap i det lokala projektet i Växjö som forskaren Margareta Ekberg vid Linnéuniversitet har gjort.¹⁹ Under projekttiden testade gymnasieskolan Teknikum en modell med utökat mentorskap, som innebar att en elevcoach anställdes för att vara dels ett studiestöd för de elever som befann sig i riskzonen för studieavbrott, dels en länk mellan lärare och dessa elever.

Studien visar att både elever och lärare är nöjda med hur det utökade mentorskapet har fungerat och elevcoachens insats. Eleverna uttrycker att elevcoachens närvaro och studiestöd gett dem motivation för skolarbetet. De menar att de har känt sig sedda, lyssnade på och blivit delaktiga i skolarbetet. De har också sett det som positivt att elevcoachen har haft förväntningar på dem och att han på ett pedagogiskt sätt har kunnat förklara sådant som de inte förstått. Skolans pedagoger menar att elevcoachens förmåga till samarbete samt dennes engagemang och förhållningssätt gentemot eleverna har varit avgörande. I första hand handlar det om hur elevcoachen har utvecklat fungerande relationer med eleverna, att han tydligt signalerat studiernas betydelse och att han förmedlat en tro på elevernas förmåga. Pedagogerna menar att detta resulterat i elevernas ökade självkänsla och motivation för studierna.

Eleverna uttrycker förhoppningar om att de ska kunna fullfölja sina studier, förutsatt att de får fortsatt stöd av elevcoachen.

Pedagogerna är övertygade om att studieavbrott under året har förhindrats tack vare elevcoachen²⁰.

Arbetet med horisontella kriterier

Plug In 2.0:s lokala utvecklingsarbete har utgått från de horisontella kriterierna jämställdhet, icke-diskriminering och tillgänglighet. De lokala projektverksamheterna har på olika sätt integrerat dessa perspektiv i insatser och aktiviteter riktade till deltagarna. Några exempel på detta är:

Not. 19. Ekberg, Margareta Stigsdotter (2018). Coach to manage - en fungerande modell för att motverka studieavbrott på gymnasieskolan? En kvalitativ studie om betydelsen av ett utökat mentorskap. Institutionen för pedagogik och lärande, Linnéuniversitetet.

Not. 20. Ekberg (2018).

Det lokala projektet i Kungsbacka har kontinuerligt arbetat med att säkerställa att personer som bryter mot normer, exempelvis utifrån könsidentitet och sexuell läggning, känner sig välkomna och inkluderade. För att skapa trygga och öppna samtal har personer knutna till projektet träffat elever en och en, eller i vad som ansetts vara trygga par.

Det lokala projektet Vägledning utan gränser i Göteborg har arbetat för att motverka könsstereotypa yrkesval. I det arbetet har könsneutrala material om arbetsmarknaden och yrkesval använts i samtal med ungdomar, för att på så vis förebygga könsstereotypa val.

Ett annat exempel är Region Västerbotten, vars lokala projekt använt de horisontella kriterierna som ett praktiskt verktyg för att förtydliga och strukturera befintlig kunskap i skolan om jämställdhet, icke-diskriminering och tillgänglighet. De horisontella kriterierna har även funnits med i utformningen av projektaktiviteter och i lärandet till deltagarna.

Region Jämtland Härjedalen har gett stöd till de lokala projekten med de horisontella kriterierna genom processtöd i flera steg, utbildningar och föreläsningar. I det arbetet har bland annat styrdokument, statistik, stödinsatser och förhållningssätt analyserats utifrån ett intersektionellt perspektiv.

Finansiering för fortsatt verksamhet

Möjligheter till implementering och verksamhetens fortsättning efter projektslut är i stor uträkning beroende av fortsatt finansiering.

Drygt en månad innan stödet till de lokala projektverkstäderna upphörde, ställdes frågan om fortsatt finansiering till de lokala projektledarna.²¹ Vid aktuell tidpunkt angav 29 procent att det fanns beslut om fortsatt finansiering inom ramen för ordinarie budget. 20 procent av respondenterna angav att de fått ett positivt förhandsbesked om finansiering inom ordinarie budget och att endast ett formellt beslut återstod. 29 procent uppgav att de inte hade kännedom om fortsatt finansiering, medan elva procent visste att arbetet inte skulle få finansiering efter projektets slut. Resultatet visar således att drygt hälften av de lokala projekten ska – eller antas – få finansiering inom ordinarie rammar. Eftersom dessa siffror kan ha ändrats sedan enkäten gjordes finns det anledning att på nytt undersöka den fortsatta finansieringen av de lokala verksamheterna. Vidare är inte alltid finansiering det enda som krävs för att arbetet ska implementeras i ordinarie verksamhet. Förhållningssätt, strategier och arbetssätt kräver också tid och att någon förvaltar de nya erfarenheterna för att de ska kunna leva kvar.

Not. 21. Spira utvärdering & Strategirådet (2017).

Utveckling på individnivå

Detta kapitel beskriver utveckling på individnivå för deltagarna i Plug In 2.0. Utvecklingen beskrivs inledningsvis utifrån projektdeltagarnas egna bedömningar och uppfattningar. Därefter beskrivs de lokala projektledarnas bedömning av deltagarnas utveckling.

Vidare beskrivs utvecklingen utifrån tre indikatorer:

- › Förändring i närvaro.
- › Antal/andel aktiva studieavbrott.
- › Sysselsättning före och efter projektdeltagande inom det kommunala aktivitetsansvaret.

Slutligen redovisas utvecklingen av deltagarnas betyg och behörighet till gymnasieskolan.

Deltagarnas bild av Plug In 2.0

En viktig del av projektresultaten är deltagarnas egna upplevelser av och tankar om Plug In 2.0. Därför har deras upplevelser av projektet inhämtats och sammanställts. Det har gjorts genom dels en intervjustudie med flera deltagare om bemötande, dels en enkät som skickats ut till alla deltagare. Nedan redovisas deltagarnas bild av Plug In-projektet.

Bra bemötande kan motverka avhopp

En stor del av deltagarnas utveckling och framsteg kan härledas till hur de har blivit bemötta i projektet. Som rapporten tidigare tagit upp, är bemötande i skolmiljön en av riskfaktorerna för avbrott. Bemötande är också en av projektets framgångsfaktorer med koppling till jämställdhet, tillgänglighet och icke-diskriminering.

I en intervjustudie som projektet låtit göra, synliggörs deltagarnas egna upplevelser om just bemötandet i projektet; hur det har påverkat deras deltagande i projektet och vad som kännetecknat bemötandet inom Plug In 2.0.²²

Många deltagare tar upp det bemötande som anses vara vanligt för Plug In 2.0 i relation till hur deras situation såg ut innan projektet. Gemensamt för deltagarna är att skolan inte har fungerat för dem och att skolan av olika skäl inte har tillgodosett deras behov. Flera lyfter att de ofta känt sig misslyckade, osedda och inte sett hur de kan förändra sin situation.

”Vissa lärare förstod inte min dyslexi, då blev jag... jag connectade inte, blev stökig... det blev värre i högstadiet, där var det verkligen, ja, om du inte är som de i skolan... då var jag alltid den stökiga ungen och blev ofta utkastad. De insåg inte att jag hade en diagnos”.

Deltagarna beskriver att de har fått bättre förutsättningar att slutföra sina studier genom Plug In-verksamhetens särskilda stöd, med samordning av insatser, mer tid och stöd för sig själva och en relation till en stödperson som funnits nära. Nedan beskrivs centrala förhållningssätt som kommit fram i studien.

Att bli sedd och lyssnad till

Flera unga uttrycker att de i Plug In 2.0 blivit lyssnade på, att någon har varit intresserad av vad de kan, av deras utmaningar och egna bild av sin situation. De har också fått börja där de är, inte där de ”borde” vara. Att få stöd i skolarbetet med utgångspunkt i elevens egen bild av verkligheten, bidrog till en känsla av att vara respekterad, sedd och lyssnad till. Detta beskrev flera som grunden till att de sedan fått bra relationer med personalen i projektet.

”Men just att någon hör och ser vad jag behöver... och lyssnar.”

De beskrev också att stödet att hitta egna vägar framåt har varit viktigt. De har själva hittat lösningar på sina utmaningar, men med stöd av vuxna. Flera unga med utländsk bakgrund beskrev att stödet har bidragit till att de – trots språksvårigheter – studerat ikapp sin ordinarie klass.

Relationen och utrymmet

Relationen till de vuxna i projektet har betytt mycket för deltagarna. De beskriver relationen i väldigt positiva termer, med tillit som grundton. På olika sätt formulerar de att projektmedarbetarnas förhållningssätt varit nycklarna till att de kunnat utvecklas. Flera tar också upp själva lokalen eller rummet där de vistats i generellt varma termer, och med tydlig uppskattning.

Not. 22. ESI-support/Kontigo AB (2018). *Hur deltagare ser på bemötandet i Plug In Intervju- och dokumentstudie*, s.5.

”Hon ändrade synen på skolan på en, det var inte lika mycket stress och press, man blev liksom lugn, man hittade sitt ställe där i studion och blev lugn och trygg”.

Att få ett likvärdigt bemötande – utan begränsande bilder

På frågan om deltagarna tyckte att alla bemöttes på ett bra sätt, oavsett vem en var, tyckte alla att det varit så i Plug In 2.0. Flera uttryckte att de kunde vara sig själva, och slippa bilder av sig själva som de inte tyckte stämde. Någon beskriver det som att hen slapp bli bedömd. Flera kopplar det till att personalen satte grundtonen för den synen.

”Han (läraren) är en människa, han är human.. du är inte en sämre eller bättre människa i hans ögon om du är sån eller inte gör det eller det..”

Andra beskriver det i termer av att slippa begränsande bilder av vem de ”är”:

”I skolan förut skar det sig på så många plan, folk visste redan vem jag var – fast jag inte var sån... Det saknas i skolan, att alla behandlas lika, det finns fördomar överallt – du duger inte om du har det där eller inte gör det där... I skolan skär det sig om man inte ser människan och vem den är utifrån förut-sättningar och miljön som finns runt människor – man väljer inte vara skum utan blir skum av det som finns runt omkring. Det var allt det där jag slapp hos Sanna, där kunde jag vara bara mej själv.”

Någon beskriver hur just anpassningen till olika deltagare gjorde bemötandet likvärdigt:

”Det var lika för alla fast samtidigt pratade hon med alla på olika sätt.. alla är ju olika... men det var aldrig något nedvärderande att någon som är bättre än någon annan. Hon skulle aldrig ha nedvärderat någon elev. Istället var det, den här eleven, då gör vi så här, då blir det bättre för den här eleven... men blir aldrig nedvärderande”.

Någon gav också exempel på hur hen tidigare sett hur elever fått olika status och bemötande:

”På skolan jag gick som var en idrottsskola, där blev idrottarna annorlunda behandlade, lärarna stöttade de eleverna mer och var liksom mer positiva till dom...”

Vad ett gott bemötande bidrar till

De unga beskriver att de utvecklats positivt av att vara med i projektet och bemötandet syns ha en central roll i detta. Generellt verkar de unga ha fått en stärkt självkänsla och självbild, en ökad tro på framtiden och en stolthet över att de lyckats förändra sin situation.

”Det har påverkat mej supermycket. Från att försökt hoppa av till att kämpa mej igenom och tycka att skolan är jätterolig. Har blivit mer säker i sig själv, förstår hur man fungerar... superhäftigt hur en person hjälpt mej göra det...”

”Hon räddade hela min skolgång. Projektet fixade henne, men hon gjorde så jag klarade skolan”.

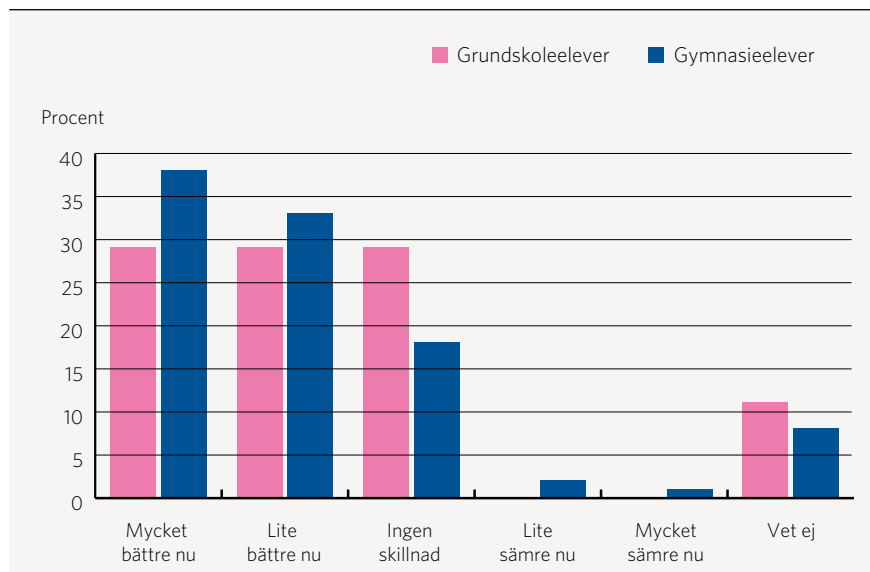
Intervjustudien ger bilden av att Plug In 2.0:s medvetna arbete har varit framgångsrikt. Deltagarna uppger att det sätt på vilket de har blivit bemötta i projektet har påverkat dem positivt. Detta har i sin tur lett till en positiv självbild och ökat deras framtidstro. Många deltagare har också lyckats slutföra sina studier.

Deltagarenkäten

Svaren på deltagarenkäten visar att Plug In 2.0 har bidragit till att deltagarnas upplevelse av det egna lärandet samt trivseln i skolan har blivit bättre sedan projektstart.

Diagrammet nedan visar att 33 procent av grundskoleeleverna och 40 procent av gymnasieeleverna uppger att de lär sig saker i skolan på ett **mycket bättre** sätt nu jämfört med vid starten i projektet. 32 procent av grundskoleeleverna och 36 procent av gymnasieeleverna anger att hur de lär sig saker i skolan har förändrats till vara **lite bättre** sedan starten i projektet. Tre procent av grundskoleeleverna och två procent av gymnasieeleverna menar att de lär sig saker i skolan på ett **lite sämre** sätt. En procent av gymnasieeleverna anger att de lär sig saker i skolan på ett **mycket sämre** sätt sedan starten. 22 procent av grundskoleeleverna och 14 procent av gymnasieeleverna uppger att det inte är någon skillnad jämfört med hur det var i skolan innan projektet.

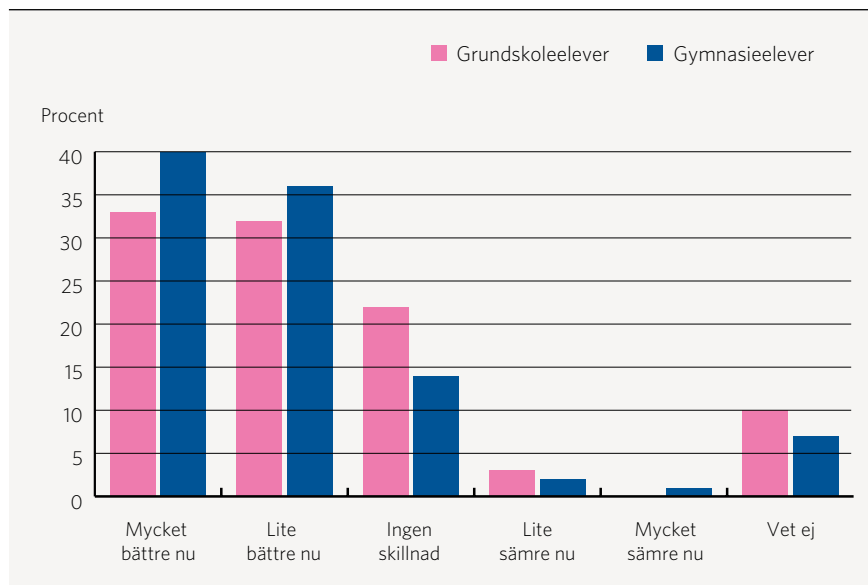
DIAGRAM 3. Deltagarnas upplevelse av förändringen av hur de TRIVS i skolan sedan starten i projektet

Enkätfrågan: Jämför hur du hade det i skolan innan Plug In-projektet började med hur du har det nu - hur har det här förändrats?, med delfrågorna Hur du trivs i skolan samt Hur du lär dig saker i skolan. Svarsalternativ enligt redovisningen. Resultaten baseras på "slutsvar" från 218 grundskoleelever och 498 gymnasieelever, inklusive elever på introduktionsprogram.

Diagrammet nedan visar att 29 procent av grundskoleeleverna och 38 procent av gymnasieeleverna menar att de trivs **mycket bättre** i skolan nu, jämfört med hur de hade det innan Plug In-projektet. 29 procent av grundskoleeleverna och 33 procent av gymnasieeleverna anger att de trivs **lite bättre** nu, jämfört med hur de hade det innan projektet. Ingen av grundskoleeleverna uppger att de trivs lite eller mycket sämre i skolan efter projektet. Av gymnasieeleverna anger två procent att deras trivsel är **lite sämre** nu och en procent uppger att de trivs **mycket sämre** nu än när projektet startade. Vidare menar 29 procent av grundskoleeleverna och 18 procent av gymnasieeleverna att det inte är någon skillnad i hur de trivs i skolan sedan starten i Plug In-projektet.

DIAGRAM 4. Deltagarnas upplevelse av förändringen av hur de LÄR SIG SAKER i skolan sedan starten i projektet

Enkätfrågan: Jämför hur du hade det i skolan innan Plug In-projektet började med hur du har det nu - hur har det här förändrats?, med delfrågorna Hur du trivs i skolan samt Hur du lär dig saker i skolan. Svarsalternativ enligt redovisningen. Resultaten baseras på "slutsvar" från 213 grundskoleelever och 483 gymnasieelever, inklusive elever på introduktionsprogram.

Deltagarnas enkätsvar visar att projektet har lett till positiva förändringar när det gäller deras skolsituation. Plug In 2.0 har inneburit ökad trivsel och förbättrat deras eget lärande.

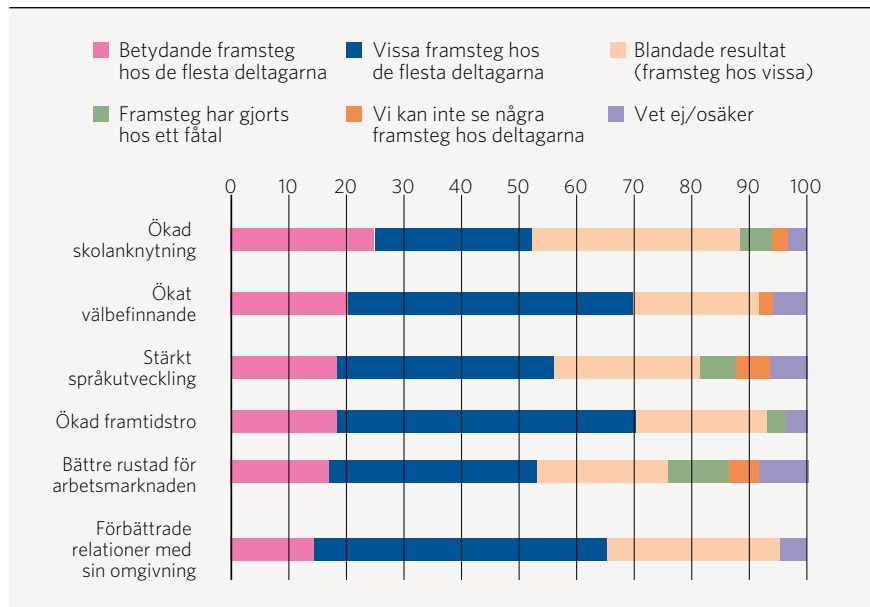
Grund för fortsatt utveckling

De lokala projektledarnas bedömning av deltagarnas utveckling visar på ökad skolanknytning och förbättrade förutsättningar i form av exempelvis ökat välbefinnande, språkutveckling och framtidstro. Samtidigt menar många också om en fortsatt lång väg till fullföljda gymnasiestudier.²³

Diagrammet nedan visar de lokala projektledarnas svar på frågan om deltagarnas progression. Resultaten visar att mellan 15 och 25 procent av de lokala projekten uppger att de flesta deltagare har gjort "betydande framsteg". Var fjärde lokal projektledare som arbetat för en ökad skolanknytning uppger att en stor del av deltagarna har gjort betydande framsteg. Samtidigt bedömer många lokala projektledare att resultaten är blandade och att framsteg kan ses hos vissa deltagare, men inte hos andra.

Not. 23. Spira utvärdering & Strategirådet (2017).

DIAGRAM 5. Enkät svar på fråga: Skatta i vilken mån deltagarna, genom projektet har utvecklats vad gäller följande mål (Andelar)

Totalt antal svarande varierar mellan delfrågorna beroende på om de tidigare angett att de arbetar mot det aktuella målet.

Vad som har varit utveckling och framsteg är högst individuellt, utifrån förutsättningar, utgångsläge och behovens komplexitet. För en del deltagare har framsteg handlat om att börja besöka den lokala projektverksamheten för att fika någon gång i veckan eller att höra av sig och meddela om de inte kommer till skolan. För andra har framstegen inte alltid varit direkt knutet till skolan, men haft stor betydelse för en personlig utveckling för att i nästa steg skapa förutsättningar för att ta utvecklingssteg i skolan. Det har handlat om följa med på aktiviteter med familjen eller börja umgås med vänner. Det finns även exempel på deltagare som har återgått till studier, fått en praktikplats eller börjat få en uppfattning om framtida yrkesval. Utvecklingen hos deltagarna har inte bara varit en fråga om progression i skolan utan också om personlig utveckling.

Elever med låg närvaro har ökat sin närvaro markant

Närvaron har betydelse för elevers studieresultat och är en tidig varnings-signal för studieavbrott.

I genomsnitt har närvaron ökat med tre procent från start till slut i Plug In 2.0. En stor del av ökningen kan spåras till ett specifikt lokalt projekt som särskilt arbetat med elever som haft hög frånvaro vid terminsstart, men som annars klarar skolan förhållandevis bra. När det specifika lokala projektet utsluts syns en svag genomsnittlig minskning av närvaron (- fyra procent). Kvinnor har i genomsnitt utvecklats mer positivt än män (sex procent genomsnittlig ökning i jämförelse med den genomsnittliga närvaron för män är oförändrad).

TABELL 3. Utveckling av närvaro uppdelat på närvaro vid start

Kön	Kvinnor		Män		Totalt	
	Medel-förändring start-slut	Antal individer	Medel-förändring start-slut	Antal individer	Medel-förändring start-slut	Antal individer
Under 30%	58%	14	38%	14	48%	29
30-39%	23%	8	26%	6	25%	14
40-49%	26%	6	-12%	3	13%	9
50-59%	-5%	10	-2%	12	-3%	22
60-69%	-3%	8	-1%	11	-2%	19
70-79%	-3%	20	-8%	25	-6%	45
80-89%	-4%	24	-9%	27	-7%	51
90-100%	-4%	38	-6%	31	-5%	69
Total-summa	6%	128	0%	129	3%	258

Tabellen omfattar totalt 258 individer i grundskola, gymnasieskolans nationella program och introduktionsprogram, vilket motsvarar 23 procent av samtliga individer inom målgrupp 1 eller målgrupp 2 i de ovan angivna skolformerna.

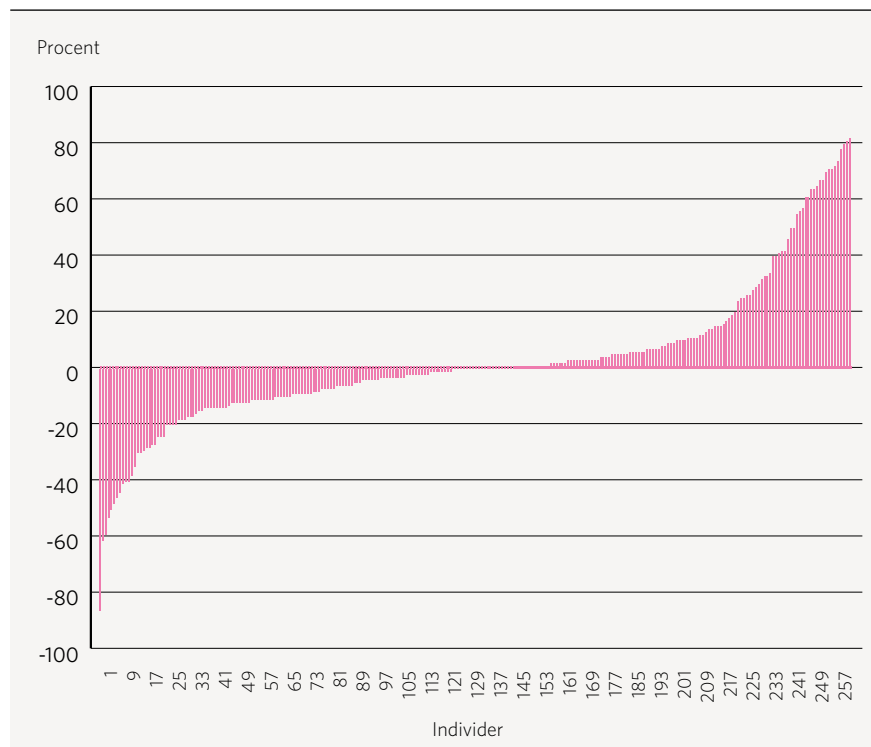
Resultaten visar att elever med förhållandevis låg närvaro före projektet har förbättrat sin närvaro i större uträkning än elever med initialt hög närvaro. Deltagare med en initial närvaro under 50 procent har alltså avsevärt förbättrat sin närvaro under tiden för Plug In 2.0.

Resultaten visar också skillnader i närvaro mellan olika skolformer.

Deltagare på nationella program ökade sin närvaro med 17 procent, medan deltagare på introduktionsprogram och grundskola i genomsnitt minskade sin närvaro under projekttiden (- sex procent respektive - fyra procent). Skill-

naden mellan nationella program och övriga skolformer kan huvudsakligen förklaras av det enskilda lokala projektets bidrag till en stor positiv utveckling vad gäller närvaro. Resultaten visar på en samstämmig utveckling i projektets regioner, bortsett från den region med det enskilda lokala projektet.

DIAGRAM 6. Utveckling i närvaro på individnivå

Omfattar målgrupp 1 och 2 inom grundskola, gymnasieskolans nationella program och introduktions-program. Totalt 258 individer.

Tabellen ovan visar närvaroutvecklingen för varje individ under projektiden. Närvaroutvecklingen skiljer sig mycket åt. Det sammantagna resultatet visar att det är fler deltagare som visar en avsevärd positiv utveckling, än motsatsen. Det är således fler deltagare som har utvecklats positivt vad gäller närvaron i skolan.

Den samlade bilden av närvaro är alltså att de deltagare som haft störst behov av att förbättra sin närvaro, även har ökat sin närvaro mest. Resultaten visar också att det är fler deltagare som har lyckats vända frånvaro till närvaro under projekttiden.

Flera lokala projekt visar också goda resultat när det gäller närvaro.

Kalmar

På Lars Kaggskolan i Kalmar har närvaron ökat bland elever på individuella program – från 63,8 procent vid projektstart till 77 procent vid projektets slut.

Östergötland

På Holavedsgymnasiet i Tranås kommun har närvaron ökat avsevärt, främst på de nationella programmen. Den totala frånvaron har under tiden för projektet minskat med 46 procent, vilket inbegriper anmäld frånvaro med över 20 procent.

Aktiva studieavbrott skulle ha varit vanligare för gruppen utan projektet

Icke fullföljda studier är en direkt konsekvens av studieavbrott. Avbrottet innebär i många fall ett beslut som leder att de aldrig återupptar studierna.

Under projekttiden har var tionde deltagare gjort studieavbrott.²⁴ En majoritet av dessa har överförs till det kommunala aktivitetsansvaret. På introduktionsprogrammen är andelen studieavbrott bland Plug In-deltagarna något lägre än det nationella genomsnittet. Andelen studieavbrott på de nationella programmen är betydligt högre bland deltagarna i Plug In 2.0 än bland genomsnittet i landet. Precis som på nationell nivå är studieavbrott vanligare bland män än bland kvinnor.

Not. 24. Redovisningen av andel och antal aktiva studieavbrott är begränsad till målgrupp 1 och 2, det vill säga unga som har gjort eller riskerar att göra studieavbrott på gymnasieskolans nationella och individuella program. Nyanlända elever är exkluderade då avbrotten i den gruppen i särskilt stor utsträckning påverkas av individuella faktorer utanför skolans påverkan såsom flytt, oro för familj och vänner, ålderssuppskrivningar eller avslag på ansökan om uppehållstillstånd. Grundskoleelever exkluderas eftersom de formellt inte kan göra studieavbrott. De uppgifter som registrerats i de lokala projekten baseras på studieavbrott i bemärkelsen att en elev har skrivits ut från skolan kombinerat med en notering om aktivitet efter avslut. Elever som har skrivits ut från skolan på grund av flytt till annan ort eller byte till andra gymnasiestudier exkluderas från redovisningen. Spira utvärdering & Strategirådet (2017).

Tabellen nedan visar det totala antalet aktiva studieavbrott samt aktivitet efter projektavslut. Sammanlagt har studieavbrott registrerats för 46 elever. Av dessa är 15 kvinnor och 31 män. Majoriteten av dessa (23 personer) har förts över till det kommunala aktivitetsansvaret och/eller till insatser inom socialtjänst eller hos arbetsförmedling.

Tio personer har övergått till arbete och fyra till studier vid folkhögskola, vuxenutbildning (komvux) eller andra icke specificerade studier. Två ungdomar har avbrutit studierna på grund av sjukskrivning eller tvångsomhändertagande. Fyra elever har gjort ett studieuppehåll men har planer på att återuppta studierna.

På lokal nivå visar avbrottsstatistiken att nio av de 21 lokala projekten som inkommit med uppgifter inte har någon deltagare som har gjort ett aktivt studieavbrott.

TABELL 4. Antal aktiva studieavbrott under projektiden

	Nationella program			Introduktionsprogram			Totalt		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Komvux/folkhögskola/studier (ej specificerat)	0	2	2	1	1	2	1	3	4
Arbete	2	3	5	0	5	5	2	8	10
Studieuppehåll	4	0	4	0	0	0	4	0	4
Sjukskrivning/LVU	0	1	1	0	1	1	0	2	2
Studieavbrott (KAA/soc/AF)	2	5	7	6	10	16	8	15	23
Okänt	0	0	0	0	3	3	0	3	3
Totalt	8	11	19	7	20	27	15	31	46

Omfattar målgrupp 1 och 2 inom gymnasieskolans nationella program och introduktionsprogram.

Resultaten visar att tio procent av deltagarna på både introduktionsprogram och nationella program har gjort aktiva studieavbrott under tiden för projektet. Mätningen av hur stor andel av deltagarna i Plug In 2.0 som har gjort studieavbrott inkluderar alla deltagare, oberoende av sysselsättning efter avbrott.

Tabellen nedan visar andelen deltagare som gjort ett aktivt studieavbrott för respektive skolform, totalt samt uppdelat på kön. Tabellen visar även andelen studieavbrott där deltagare direkt har övergått till aktiv sysselsättning i form av studier eller arbete, samt andelen avbrott där deltagare inte har gått vidare till studier eller arbete.

Resultaten visar också att det är en något större andel av deltagarna på nationella program som har gjort studieavbrott för att övergå till arbete eller studier på komvux, folkhögskola eller annan ospecificerad utbildning jämfört med deltagarna på introduktionsprogram. Resultaten visar att det är vanligare att män som har gjort studieavbrott går vidare till arbete eller andra studier, jämfört med kvinnor som har gjort studieavbrott.

TABELL 5. Andel aktiva studieavbrott av den totala populationen av deltagare

	Nationella program			Introduktionsprogram			Totalt		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Andel studieavbrott totalt	9%	10%	10%	8%	12%	10%	9%	11%	10%
Andel studieavbrott där deltagare går till komvux, folkhögskolestudier eller arbete	2%	5%	4%	1%	4%	3%	2%	4%	3%
Andel studieavbrott exkl. deltagare som går till andra studier eller arbete	7%	6%	6%	7%	8%	8%	7%	7%	7%

Omfattar målgrupp 1 och 2 inom gymnasieskolans nationella program och introduktionsprogram. Totalt 452 individer.

Det är relevant att förstå dessa siffror i relation till nationella jämförelsetal. Genom att använda Skolverkets nationella statistik för studieavbrott som referenspunkt kan Plug In 2.0:s siffror sättas i ett sammanhang och värderas.

Av de individer som började gymnasiet hösten 2015 fanns cirka två procent av eleverna på nationella program inte registrerade i gymnasieskolas årskurs 2 (hösten 2016). De hade alltså gjort studieavbrott eller studieuppehåll under det första studieåret. På introduktionsprogrammen var motsvarande andel cirka elva procent. De senaste åren har en större andel på introduktionsprogrammen gjort studieavbrott eller studieuppehåll mellan årskurs 2 och 3 (cirka 14–16 procent). Motsvarande skillnad finns inte på de nationella programmen.

Resultaten visar att andelen aktiva studieavbrott/studieuppehåll bland deltagarna i Plug In 2.0 är något lägre än det nationella genomsnittet på introduktionsprogrammen. Andelen aktiva studieavbrott/studieuppehåll är högre bland projektdeltagarna än genomsnittet på nationella program.

Det är dock svårt att direkt jämföra resultaten i Plug In 2.0 med nationella uppgifter om studieavbrott eftersom både mätmetoderna och populationen skiljer sig åt. Plug In 2.0 har vänt sig till elever som valts ut för att de bedömts vara i riskzonen för att avbryta sina studier. Risken för aktiva studieavbrott kan alltså ha varit större bland deltagarna i Plug In 2.0 än bland genomsnittet i landet. Skillnaden i förutsättningar mellan det nationella genomsnittet och Plug In 2.0:s målgrupp är särskilt påtaglig på de nationella programmen. Mot bakgrund av detta bedömer Spira Utvärdering och Strategirådet, som utvärderat projektet, att deltagarna i Plug In 2.0 sannolikt gjort studieavbrott i lägre grad än vad som vore fallet för en tänkt jämförelsegrupp med liknande förutsättningar²⁵.

Sammantaget är studieavbrotten relativt få med tanke på målgruppen, dess förutsättningar och behov. Andelen studieavbrott antas ha varit större för gruppen utan projektinsatserna. Bristen på nationell statistik för gruppen unga som riskerar att avbryta sina studier har varit tydligt märkbar under hela projekttiden.

För studieavbrott finns idag endast generell statistik om andel avbrott, vilket försvårar processen med att identifiera och arbeta förebyggande med elever som riskerar att avbryta sina studier. För att kunna mäta och följa deltagarnas utveckling har Plug In 2.0 fått utforma en egen modell för datasamling, där de lokala projektledarna har fyllt i uppgifter i en mall för varje individ. För att identifiera unga som befinner sig i riskzonen och kunna sätta in åtgärder för att förebygga studieavbrott behövs ett nationellt statistiksystem för uppföljning av studieresultat och närvaro.

På lokal nivå finns flera exempel på goda resultat vad gäller studieavbrott.

Kronoberg

Bland deltagarna på introduktionsprogrammen i Alvesta kommun var 18 ungdomar kvar på introduktionsprogrammen, sju gick vidare till andra studier och en ungdom valde att avsluta sina studier och ingår nu i det kommunala aktivitetsansvaret.

Not. 25. Spira utvärdering & Strategirådet (2017), s. 22.

Skåne

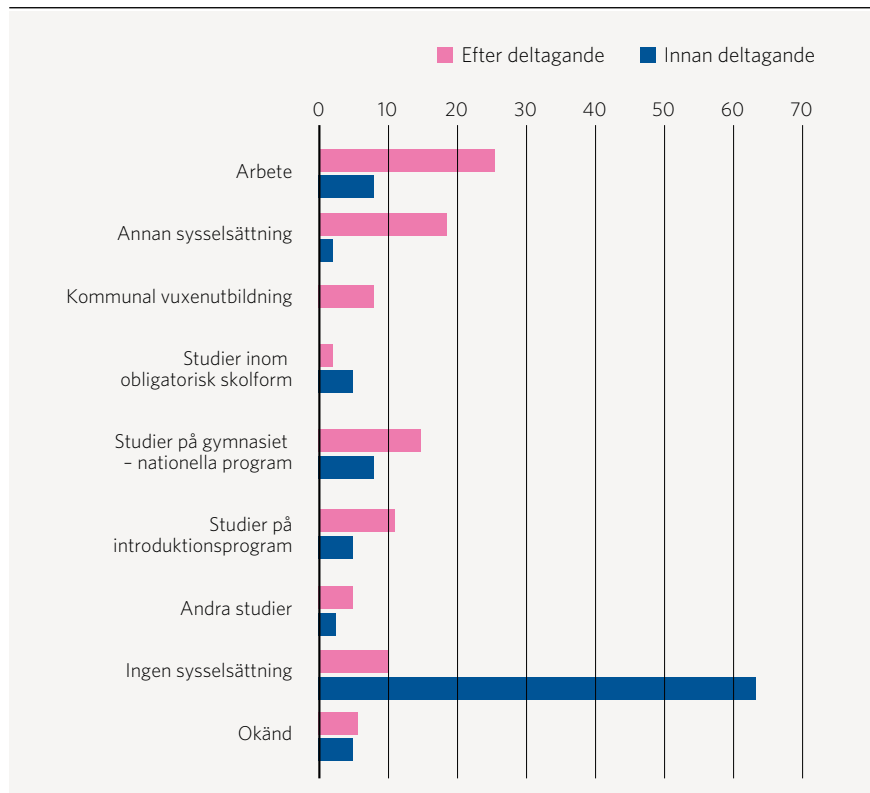
I Klippans kommun avbröt endast en av 23 deltagare sina studier. Den eleven avbröt sin utbildning på grund av felaktigt val av utbildning, och började en ny utbildning i en annan region eftersom skolan i Klippan inte kunde erbjuda denna.

Ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret har gjort tydliga framsteg

Genom att stödja ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret att återgå till studier eller annan sysselsättning kan unga som varken arbetar eller studerar närma sig arbetsmarknaden och en egen försörjning.

Många projektdeltagare som ingått i det kommunala aktivitetsansvaret har gått från sysslolöshet till arbete och studier. Andelen utan sysselsättning har minskat från 64 procent före medverkan i Plug In 2.0, till 10 procent efter insatsen. Före medverkan i projektet var andelen unga i arbete 9 procent. Vid projektets slut hade andelen ökat till 25 procent. Det är även en markant ökning vad gäller andelen unga i olika former av utbildning. Utvecklingen är likartad för både män och kvinnor.

DIAGRAM 7. Sysselsättning före och efter deltagande i Plug In för ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret (Andelar)

Andelar av de 107 individer där aktiviteter angetts både före och efter deltagande (motsvarande 56 procent av samtliga 190 individer inom det kommunala aktivitetsansvaret).²⁶

Den samlade bilden av utvecklingen inom det kommunala aktivitetsansvaret visar att många deltagare övergått till utbildning var betydligt mindre före deltagande i Plug In 2.0. Ökningen gäller både övergång till vuxenutbildning och folkhögskola. Övergångarna till den kommunala vuxenutbildningen har stärkts från obefintlig nivå till åtta procent. Det tyder på att Plug In 2.0 har bidragit till att ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret har hittat nya vägar för att återgå till sysselsättning och närma sig arbetsmarknaden.

Flera lokala projekt illustrerar denna utveckling inom det kommunala aktivitetsansvaret.

Not. 26. Dessa ungdomar finns i Skåne (57 ungdomar), Kalmar (24 ungdomar), GR (20 ungdomar) och Kronoberg (6 personer). Uppgifter om vad "annan sysselsättning" innebär saknas för de flesta ungdomar. I de fall uppgifter finns handlar det om vitt skilda sysselsättningar, såsom flytt, kontakt med socialtjänst, arbetsprövning, lärlingsplats eller föräldradedighet. Spira utvärdering & Strategirådet (2017).

Kalmar

Det lokala projektet i Nybro kommun har inga rapporterade ungdomar med okänd sysselsättning, inom det kommunala aktivitetsansvaret. En stor del av de totalt 30 ungdomar som deltagit i Plug In 2.0 har någon form av sysselsättning eller läser kurser inom gymnasieskolan.

Skåne

I Lunds kommun har projektverksamheten bedrivits på samverkanscentret ComUng, i samverkan med den kommunala gymnasieskolan Vipan. Av de deltagare som ingått i det kommunala aktivitetsansvaret har åtta ungdomar blivit antagna till studier inom den kommunala vuxenutbildningen, tre har fått jobb, fyra har blivit antagna till nationellt program, tre har fått praktik och två är fortsatt hemma. Båda dessa ungdomar har ändå visat en positiv utveckling. Ungdomarna, som har varit hemma från skolan i två och ett halvt respektive sex år, har kommit en bra bit på väg mot studier, men behöver fortsatt stöd.

Utveckling betyg och behörighet

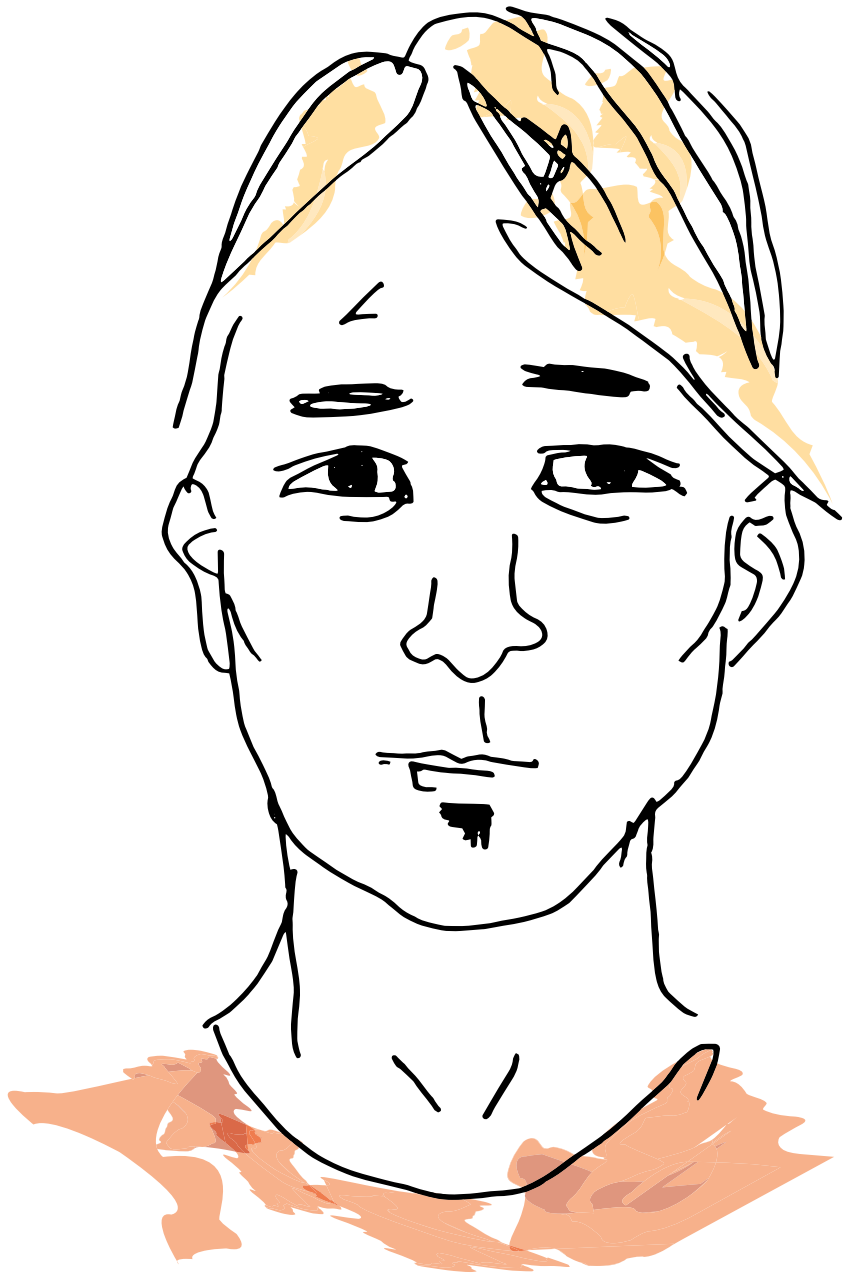
Plug In 2.0 har lett till förbättrade studieresultat för många av deltagarna. Flera lokala projekt visar på goda resultat vad gäller betyg och behörighet till ett nationellt program på gymnasieskolan.

Det lokala projektet på Söderslättskolan i Trelleborgs kommun har arbetat med 33 elever på introduktionsprogrammen och med tre ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret. Under läsåret 2015/2016 då Plug In 2.0 var igång skrevs inga elever ut på grund av frånvaro. Åtta elever blev behöriga till nationella program och fem elever saknar endast ett betyg för att bli behöriga. Det är en märkbar skillnad från läsåret 2014/2015 då 16 elever blev utskrivna från skolan på grund av frånvaro.

På Katrinelundsskolan i Oskarshamns kommun har 19 elever i årskurs 9 deltagit i det lokala projektet. Samtliga bedömdes vara i riskzonen för att inte bli behöriga till gymnasieskolan. 17 av de 19 eleverna blev behöriga och kom in på nationella program på gymnasieskolan. Eleverna höjde sina meritvärden med 40 poäng i genomsnitt. En elev höjde sitt meritvärde från 62 till 180 poäng på ett år.

På Mörskils skola i Åre kommun kan goda resultat ses både hos svenskfödda och nyanlända elever. Det genomsnittliga meritvärdet för slutbetyg bland svenskfödda elever i årskurs 9 ökade från 204 poäng 2015 till 224 poäng 2017. Från att inga nyanlända elever blev behöriga till gymnasieskolan ökade andelen till att 16 procent blev behöriga. Andelen nyanlända elever i årskurs 9 ökade samtidigt från 12 till 38 procent.

På Liljaskolan i Vännäs kommun har hälften av de 37 nyanlända eleverna blivit behöriga till ett nationellt program på gymnasieskolan eller börjat studera på folkhögskola.

Arbetet på nationell nivå

I det här kapitlet beskrivs avtrycken som Plug In 2.0 har gjort på nationell nivå genom påverkansarbete och kunskapsutveckling.

Plug In 2.0 har fått en ledande roll i Sverige vad gäller att samla kunskap om vad som fungerar i arbetet för att motverka studieavbrott. Projektet har gett avtryck i nationella sammanhang i flera avseenden. Plug In-projektets långvariga arbete, som pågått under sammanlagt sex år, har i sin helhet bidragit till att sätta fokus på studieavbrott på flera nivåer: lokalt, regionalt, nationellt och inom EU. Projektet har gett avtryck och åstadkommit genomslag genom:

- › Flernivåstyrning
- › Kunskapsförmedling
- › Kunskapsuppbyggnad

Flernivåstyrning

Flernivåstyrningen med involvering av lokal, regional och nationell nivå har inneburit en samordning av arbetet med att förebygga studieavbrott och gjort att de olika nivåerna har stärkt varandra. Det har i sin tur möjliggjort en större arena för att såväl sprida kunskap och praktisk erfarenhet som för påverkansarbete. Plug In 2.0:s tätt sammanlänkade arbete understryker vikten av en gemensam strategi – på flera nivåer – för att fullt ut kunna förebygga studieavbrott.

I Plug In 2.0 har den regionala nivån varit en länk mellan den lokala och nationella nivån. Regionerna har haft en dels samordnade, dels stödjande funktion. Den regionala nivån har varit ett stöd i kommunernas utvecklingsarbete och därmed möjliggjort en intensiv fördjupning och kvalitetshöjning av verksamheter under projektets gång. Kommunernas utvecklingsarbete har samtidigt snabbt kommit till nytta för den regionala och nationella nivån i arbetet med att belysa systemhinder och verka för relevanta förändringar.

Plug In 2.0 har inneburit att den regionala och den lokala nivån skapat gemensamma arbetsytor och samverkansformer. Den regionala nivåns roll som intermediär har, tillsammans med att utvecklingsarbetet styrt utifrån lokala behov, skapat en gemensam sammanhållen strategi för att förebygga studieavbrott. Betydelsen av samverkan beträffande studieavbrott mellan kommuner och region ska inte underskattas. Kommunerna har det yttersta ansvaret för elevers skolgång, men studieavbrott påverkar också regionala ansvarsområden som kompetensförsörjning, folkhälsa och regional tillväxt.

Den regionala nivån har genom Plug In 2.0 visat på regionernas positiva betydelse inom skolutvecklingsområdet. Regionerna i Plug In 2.0 har haft olika förutsättningar beträffande position och mandat, men klart är att de har stärkt sin roll inom skolutvecklingsområdet. Det har skapat möjligheter för den regionala nivån att samordna och driva utvecklingsarbete i form av projekt, satsningar, nätverk och arbetsgrupper. Exempelvis menar Göteborgsregionen (GR) att regionens starka samverkan, särskilt i gymnasiefrågor, fördjupats och förbättrats genom Plug In-projektet. Den stärkta legitimiteten möjliggör för Göteborgsregionen (GR) som regional aktör att även fortsättningsvis kunna driva nödvändigt utvecklingsarbete.

Ett annat exempel är Region Gävleborg vars legitimitet som projektägare och att vara drivande i skolutvecklingsåtgärder har tagit form under projektets gång.

I spåren av Plug In 2.0 har regionerna initierat och ingått i nya satsningar med kopplingar till frågan om fullföljda gymnasiestudier. Dessa satsningar bygger i många avseenden vidare på kunskaper och erfarenheter som regioner och kommuner fått från Plug In-projektet.

- › Regionförbundet i Kalmar läns ESF-projekt *Motivation leder till framgång* fokuserar på motiverande och coachande insatser till unga som befinner sig i riskzonen att avbryta sina studier.
- › Göteborgsregionens ESF-projekt *Fullföljda studier* GR riktar sig till fristående gymnasieskolor i Göteborgsregionen.
- › Med sociala investeringsmedel från Västra Götalandsregionen driver Göteborgsregionen projektet *Plug Innan*, med fokus på fullföljda studier i tidigare åldrar.
- › Kommunförbundet Skånes ESF-projekt *Griffin PlugIn* arbetar vidare med att få fler ungdomar upp till 29 år att återgå till sysselsättning.
- › Region Östergötlands regionala ESF-projekt *#jagmed*, syftar till att motverka studieavbrott och studiemisslyckanden.

- Region Kronobergs ESF-projekt *Kompetens Kronoberg* har fokus på kompetensförstärkning i näringslivet. Erfarenheterna från Plug In 2.0 tas även vidare i *Barnens bästa i Kronoberg*, som syftar till öka samhandling gällande barn och unga mellan olika aktörer som utbildningsförvaltning, socialförvaltning och hälso- och sjukvård.
- Av de regioner som ingått i Plug In 2.0 arbetar Göteborgsregionen, Region Västerbotten, Region Jämtland Härjedalen och Region Gävleborg vidare med ett nytt projekt tillsammans med SKL. ESF-projektet *Yrk In* syftar till att förbättra kvaliteten på yrkesprogrammen.

Kunskapsförmedling

Plug In 2.0 har haft tydligt fokus på att fortlöpande kommunicera för att nå ut med kunskap och erfarenheter från projektet. Genom att samtliga nivåer i projektet har involverats i olika sammanhang och genom att använda flera kommunikationskanaler och spridningsvägar, har Plug In fått en bred spridning, både gällande forskning och verksamhetsnära arbete.

Plug In 2.0 har under projekttiden fört dialog med flera centrala aktörer inom området: Skolverket, Skolinspektionen, statliga utredningar som Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (UVAS) och Delegationen unga och nyanlända till arbete (DUA), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Svenska ESF-rådet, Universitets- och högskolerådet (UHR), och Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU). Inom Regeringskansliet har Plug In 2.0 fört dialog med Utbildningsdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet och Statsrådsberedningen.

Flera av dessa aktörer har uppmärksammat och lyft fram kunskap och erfarenheter från Plug In 2.0:s arbete. Projektet har därmed blivit en viktig kunskapskälla gällande studieavbrott. Några exempel på detta är:

- *Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar*
Regeringens nationella samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar lyfter att det behövs en processtödande funktion som PlugInnovation. Detta för att även fortsättningsvis kunna stödja skolor och huvudmän att utveckla sitt arbete att förebygga studieavbrott.²⁷

Not. 27. Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (2017). Förslag till inrättande av en Funktion som ska stödja de aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Komm2017/01392 och SOU 2017:9 Det handlar om oss - unga som varken arbetar eller studerar. Wolters Kluwer: Stockholm.

- *Delegationen unga och nyanlända till arbete*
Delegationen lyfter Plug In-projektets arbete med uppsökande verksamhet av unga över 20 år som varken arbetar eller studerar. Delegationens delbetänkande tar även upp Plug In 2.0:s erfarenheter av multikompetenta team, ett individcentrerat bemötande och arbetssätt samt värdet av tät uppföljning, flexibla insatser och samverkan.²⁸
- *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*
Utredningen uppmärksammar Plug In 2.0:s erfarenheter om vikten av att utveckla rutiner och system för kontinuerlig uppföljning i det förebyggande arbetet mot studieavbrott. Utredningens avsnitt om att förebygga studieavbrott handlar i stort sett uteslutande om PlugInnovations slutsatser.²⁹
- *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera*
Utredningen om elevers problematiska frånvaro tar upp Plug In 2.0:s arbete med att förebygga frånvaro i grund- och gymnasieskolan.³⁰

Skolverket har ett uppdrag att under 2016-2018 genomföra insatser för att motverka studieavbrott i gymnasieskolan. Uppdraget rymmer ett processtöd till skolor. Skolverkets insatser bygger till stor del på kunskap och erfarenheter från Plug In 2.0 och PlugInnovation, där flera projektmedarbetare från Plug In 2.0 också ingår i den grupp som genomför processtödet.

Plug In 2.0 har även uppmärksammats internationellt.

Bland annat lyfter Europeiska kommissionen Plug In 2.0:s arbete för att motverka studieavbrott bland unga, som ett led i att ta itu med ojämlikhet och främja inkludering i det svenska utbildningssystemet. De lokala insatserna och arbetet med unga nyanlända i projektet tas särskilt upp. Även OECD har uppmärksammat projektets arbete.³¹

Not. 28. SOU 2017:19 Uppdrag: samverkan – steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa. Wolters Kluwer: Stockholm.

Not. 29. SOU 2016:77.

Not. 30. SOU 2016:94 Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera. Stockholm: Wolters Kluwer.

Not. 31. Europeiska kommissionen (2017). Utbildningsöversikt 2017 Sverige, s.6 och OECD (2016). Investing in Youth: Sweden, s.126, OECD Publishing, Paris.

Kunskapsuppbyggnad

Plug In 2.0 har varit en omfattande satsning med tydligt fokus på att bygga, generera och generalisera kunskap för att fler elever ska fullfölja sina gymnasiestudier. I detta har PlugInnovation varit en kunskapsmotor som sammanställt och systematiserat vad som fungerar i arbetet med att förebygga studieavbrott. En stor del av arbetet har handlat om att beskriva hur insatser i skolor och andra verksamheter praktiskt kan utformas och fungera, belysa varför insatser fungerar och lyfta fram vilka förutsättningar som behöver finnas på plats. Projektet har även utvecklat kunskap om insatser för förebyggande arbete på universell och riktade nivåer. Plug In 2.0:s nationella genomslag visar på att projektet tagit fram kunskap som saknats inom området. Projektets kunskapsbyggnad har bestått av flera spår, vilka i stora drag kan sammanfattas enligt nedanstående:

‣ *Metodutveckling*

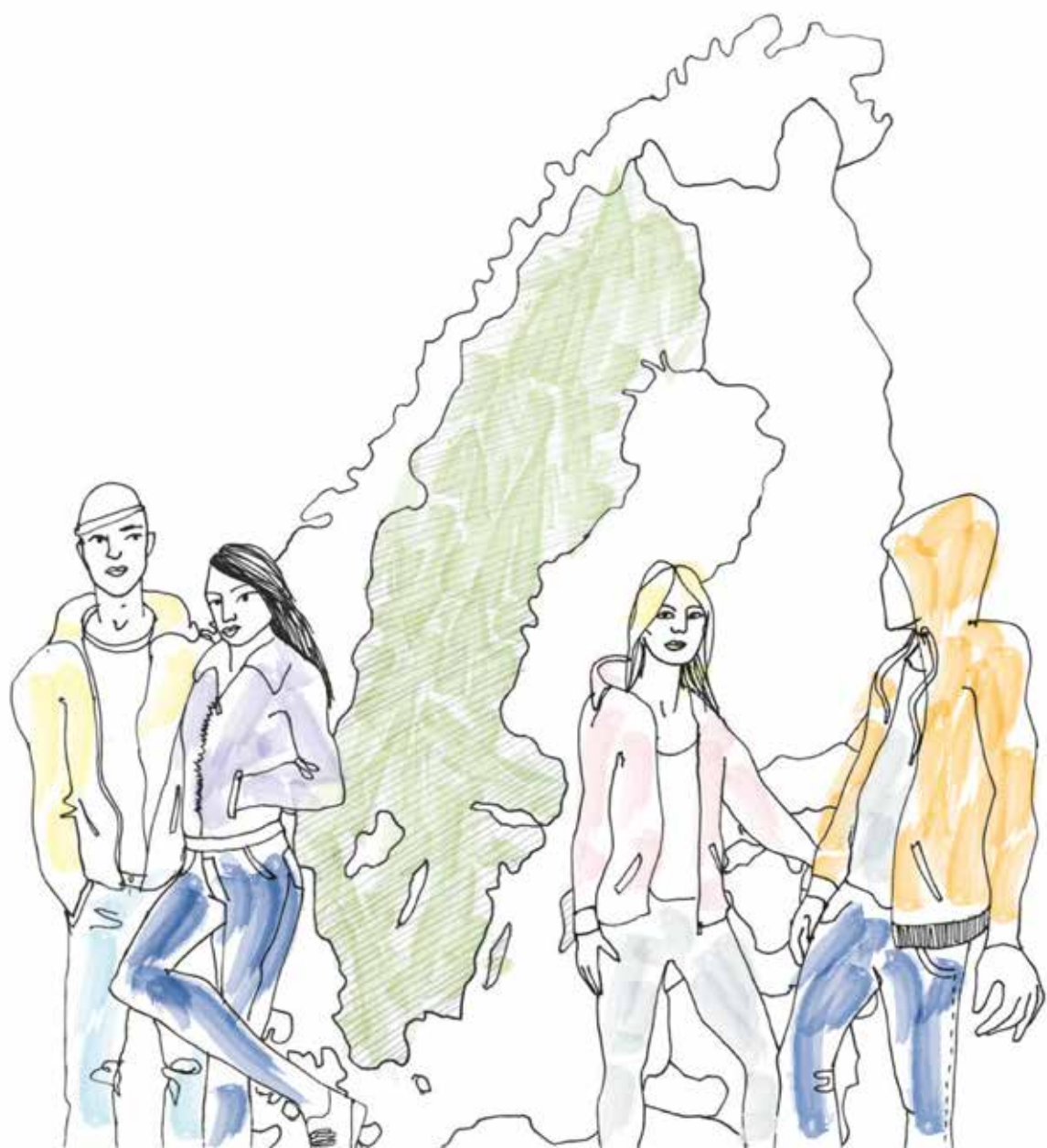
Nya arbetssätt, metoder och rutiner har utvecklats på lokal nivå. En del av detta arbete har handlat om att kartlägga och identifiera ungdomar som riskerar studieavbrott.

‣ *Processtöd till lokala projekt*

PlugInnovation har bistått lokala projekt med processtöd för att utveckla det konkreta arbetet i verksamheten och utveckla insatser mot målgruppen. PlugInnovation har både varit en resurs för kommuner och regioner och samtidigt drivit utvecklingen av projektet framåt i form av nya metoder och arbetssätt. Medarbetare från PlugInnovation har i detta arbete besökt lokala projektverksamheter.

‣ *Behov av systemförändringar*

Plug In 2.0 ser att det behövs ett gemensamt system för nationell uppföljning av studieavbrott och närvaro i skolan. Aktuell frånvarostatistik är en förutsättning för att skolor ska kunna identifiera elever i riskzonen för studieavbrott och sätta in insatser så tidigt som möjligt. I Sverige saknas idag nationell statistik över närvaro i grund- och gymnasieskolan.

Kunskapscentrum med samlat grepp leder till långsiktig framgång

SKL har för avsikt att inrätta ett kunskapscentrum för att ta till vara på den erfarenhet och kunskap som byggts upp under Plug In 2.0. Syftet med kunskapscentret är att fortsätta stärka arbetet med att förebygga studieavbrott på lokal, regional och nationell nivå. SKL menar att det behövs en kraftfull och långsiktig nationell samling för att få nationellt genomslag och ökad likvärdighet i arbetet med att förebygga studieavbrott bland unga.

För att nå hållbara resultat krävs ett samlat och systematiskt arbete.

Att förebygga studieavbrott är därför ett viktigt led i skolans kvalitetsarbete. Allt mer erfarenhet och forskning pekar på utmaningen att implementera nya arbetsätt och på att det krävs mer handfast processtöd för att genomföra förändringar. Internationella analyser har visat att i genomsnitt 80 procent av förändringsarbetet genomförs efter tre år om det finns kunskap om implementering, jämfört med 14 procent efter 17 år om sådan kunskap saknas.³² Systematisk kompetensutveckling, uppföljning och tillsyn kan öka förutsättningarna för ett bra genomförande.³³ Plug in 2.0 och PlugInnovation har haft en tydlig sådan inriktning.

Helhetsgrepp om studieavbrott ger goda resultat för såväl enskilda unga som samhället i stort.

Not. 32. Socialstyrelsen (2012). Om implementering. Stockholm.

Not. 33. Ramböll Management Consulting AB (2016). New Approaches to Policy Implementation - How public executives address the complexity of policy implementation and what can be done to increase efficiency and sustainability.

I Nederländerna initierades en nationell satsning för att minska studieavbrotten år 2007³⁴. Med ett systematiskt preventionsarbete har antalet unga som avbrutit sina studier minskat från 71 000 elever till under 25 000 elever per år. En stor del av arbetet har handlat om den regionala nivåns processtöd direkt till skolor och om utvecklingen av ett gemensamt uppföljningssystem gällande elevers progression och närvaro. Det nationella uppföljningssystemet ger en bild i realtid av situationen på individ-, skol- och regionnivå, vilket möjliggjort för skolor att snabbt vidta åtgärder.

I Sverige finns en nationell efterfrågan från aktörer som Utbildningsdepartementet, Skolverket och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) av att samla resurser och kunskap för att motverka studieavbrott.³⁵

Efter Plug In 2.0:s avslut kommer även skolor och kommuner att ha ett fortsatt behov av det processtöd och den kunskaps- och forskningsförmedling som funnits från Pluginnovation. Nya funktioner och roller i skolor som utvecklats under Plug In-projektet kommer att behöva fortlöpande processtöd och kompetensutvecklande insatser för att så framgångsrikt som möjligt kunna förebygga studieavbrott bland unga.

För att stärka det lokala utvecklingsarbetet och möjliggöra uppföljning och jämförelser behövs också mer enhetliga definitioner och system för närvaro och studieavbrott. Svårigheten att följa upp vissa av resultaten från Plug In 2.0 på individnivå är beroende av att det saknas tillräckliga strukturer för detta i Sverige.

SKL ser behov av ett kunskapscentrum mot studieavbrott som är en plattform för specialistkompetens, kunskap- och erfarenhetsutbyte, stöd i utvecklingsarbete, tillgängliggörande av forskning och praktiktäna exempel, samling av större initiativ och satsningar, opinionsbildning och identifiering av systemhinder.

Not. 34. The Ministry of Education, Culture and Science, The Netherlands (2016). The approach to Early School Leaving Policy in the Netherlands and the provisional figures of the 2014–2015 performance agreements.

Not. 35. Dertell, Hans (2016). PlugIn 2.0/Pluginnovation efter 2017 - utredning kring hur framtiden kan se ut.

Nya metoder, arbetssätt och rutiner har utvecklats genom enskilda satsningar och initiativ inom området de senaste åren. Det arbete som bedrivits inom ramen för dessa satsningar har varit nödvändiga och gjort skillnad för enskilda unga, deltagande verksamheter och på systemnivå. Men har inte varit tillräckligt för att nå uppsatta mål och åtaganden på området. Stora utmaningar med studieavbrott kvarstår och trots dessa satsningar finns stora variationer i arbetet i landet. För att åstadkomma en genomgripande förändring krävs en nationell samling mot studieavbrott.

Referenser

- Dertell, Hans (2016). *PlugIn 2.0/Pluginnovation efter 2017 – utredning kring hur framtiden kan se ut.*
- Ekberg, Margareta Stigsdotter (2018). *Coach to manage – en fungerande modell för att motverka studieavbrott på gymnasieskolan? En kvalitativ studie om betydelsen av ett utökat mentorskap.* Institutionen för pedagogik och lärande, Linneuniversitetet.
- ESI-support/Kontigo AB (2018). *Hur deltagare ser på bemötandet i Plug In Intervju- och dokumentstudie.*
- Europeiska kommissionen (2017). *Utbildningsöversikt 2017 Sverige.*
- Mac Iver, Martha Abele & Mac Iver, Douglas J. (2009). *Beyond the indicators: An integrated school-level approach to dropout prevention.* Arlington, VA: The Mid-Atlantic Equity Center, The George Washington University Center for Equity and Excellence in Education.
- The Ministry of Education, Culture and Science, The Netherlands (2016). *The approach to Early School Leaving Policy in the Netherlands and the provisional figures of the 2014-2015 performance agreements.*
- OECD (2016). *Investing in Youth: Sweden.* OECD Publishing, Paris.
- PlugInnovation (2018). *Rapport med lärdomar från 9 fallstudier inom Plug In-projektet.* Opublicerat material.
- Prop. 2015/16:1 *Budgetpropositionen för 2016. Förslag till statens budget för 2016, finansplan och skattefrågor.*
- Prop. 2017/18:1 *Budgetpropositionen för 2018. Förslag till statens budget för 2018, finansplan och skattefrågor.*
- Ramböll Management Consulting AB (2016). *New Approaches to Policy Implementation. How public executives address the complexity of policy implementation and what can be done to increase efficiency and sustainability.*
- Regeringskansliet (2015). *Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling.* Bilaga 3 till regeringsbeslut 2016-04-07. (Fi2016/01355/SFÖ).
- Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (2017). *Förslag till inrättande av en Funktion som ska stödja de aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar.* Komm2017/01392.
- Skolverket (2017). *Nära examen. En undersökning av vilka kurser gymnasieelever med studiebevis saknar godkänt i för att få examen.* Stockholm.
- Skolverket 2017-05-11. *PM – betyg och stöd från årskurs 6 till 9.* Dnr 2017-690.

- Socialstyrelsen (2012). *Om implementering*. Stockholm.
- SOU 2016:77 *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2016:94 *Saknad! Uppmärksamma elevernas frånvaro och agera*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- SOU 2017:19 *Uppdrag: samverkan – steg på vägen mot fördjupad lokal samverkan för unga arbetslösa*. Wolters Kluwer: Stockholm.
- SOU 2017:9 *Det handlar om oss – unga som varken arbetar eller studerar*. Wolters Kluwer: Stockholm.
- SOU 2018:11. *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm.
- Spira utvärdering & Strategirådet (2017). *Utvärdering av Plug In*.
- Statistiska centralbyrån (2007). *Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning*. Befolkning och välfärd nr 4, tema: utbildning. Örebro.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2015). *Utbildning – nyckeln till arbete. En longitudinell studie över årskullen 1981 och dess övergång från skola till arbete*. Stockholm.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2015). *Ansvar för välfärd – inriktningen för Sveriges Kommuner och Landsting kongressperioden 2016–2019*. Stockholm.
- SÖ 1990:20. *FN:s konvention om barnets rättigheter. New York 20 november 1989*.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (2013). *Tio orsaker till avhopp*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

ISBN 978-91-7585-685-8

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

Post: 118 82 Stockholm | Besök: Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skl.se

Sveriges
Kommuner
och Landsting